

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lenka Tollerianová

Trestný čin vražda novorozeného dítěte matkou

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Trestný čin vražda novorozeného dítěte matkou* vypracovala samostatně a citovala jsem řádně všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 12. března 2017

Lenka Tollerianová

Za důležitý podíl na této práci a mém vzdělávání děkuji vedoucímu diplomové práce doc. JUDr. Alexandru Nettovi, CSc., bez jehož cenných rad, podnětů a připomínek by tato práce nevznikla.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Historie	9
1.1 Období po vzniku Československa	9
1.2 Trestní zákon z roku 1950	11
1.3 Trestní zákon z roku 1961	11
1.4 Novelizace po roce 1989	12
2 Současná právní úprava	13
2.1 Trestní zákoník	13
2.2 Listina základních práv a svobod	13
3 Vymezení skutkové podstaty trestného činu	15
3.1 Objekt	16
3.2 Objektivní stránka	19
3.3 Subjekt	22
3.4 Subjektivní stránka	22
4 Problematika dokazování	26
4.1 Ohledání	26
4.1.1 Ohledání místa činu	26
4.1.2 Prohlídka a pitva mrtvoly	27
4.1.3 Prohlídka těla pachatelky a jiné podobné úkony	32
4.1.4 Vyšetření duševního stavu pachatelky	33
4.2 Výpověď obviněné	34
4.3 Výpověď svědka	35
4.4 Znalecký posudek a rozrušení způsobené porodem	36
5 Trestní odpovědnost	38
5.1 Problematika přičetnosti	38
5.1.1 Nepřičetnost	38
5.1.2 Zmenšená přičetnost	39
5.1.3 Alkohol a jiné návykové látky	40
5.2 Problematika věku	41

5.3	Promlčení trestní odpovědnosti	42
6	Sankcionování	43
6.1	Tresty	43
6.1.1	Nepodmíněný trest odnětí svobody	44
6.1.2	Podmíněný trest odnětí svobody	45
6.1.3	Podmíněný trest odnětí svobody s dohledem	46
6.2	Ochranná opatření	47
6.2.1	Ochranné léčení	47
6.2.2	Zabezpečovací detence	48
7	Komparace se zahraniční právní úpravou	50
7.1	Německo	50
7.2	Polsko.....	51
	Závěr.....	52
	Seznam použitých zdrojů.....	55
	Shrnutí	60
	Summary.....	61
	Klíčová slova	62
	Keywords.....	62

Seznam použitých zkratk

OČVTŘ – orgány činné v trestním řízení

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

ZP – zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Těhotenství a samotný porod představují pro ženu a její psychiku velkou zátěž, což je zapříčiněno endokrinologickými a imunologickými změnami, načež ne každá žena se s takovými změnami dokáže bez problémů vyrovnat. Společně s dalšími okolnostmi, ať už subjektivními či objektivními, toto vede k situacím, kdy matka změny vyvolané porodem neunes a svému novorozenému dítěti ublíží. A to i přesto, že by měla být biologicky naprogramována, aby jej chránila. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou je v porovnání s ostatními trestnými činy proti životu a zdraví páchan velmi ojediněle, avšak o to silnější emoce ve společnosti vyvolává. To je také důvodem, proč jsou případy vražd novorozenců tolik medializovány.

Téma trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou jsem si pro svou práci vybrala především z toho důvodu, že je tento trestný čin na rozdíl od ostatních trestných činů proti životu a zdraví opomíjen. Následkem je neznalost a nejistota soudců při kvalifikaci tohoto trestného činu, a tedy i nejednotné rozhodování v těchto věcech. Nesouhlasím také s názory, které jsou pro úplné vypuštění tohoto ustanovení z trestní úpravy z důvodu jeho nadbytečnosti. Vzhledem k tomu, že se ani odborná literatura této problematice příliš nevěnuje, chtěla bych komplexně zhodnotit právní úpravu tohoto trestného činu. Ačkoliv je cílem mé práce poukázat na nedostatky hmotněprávní úpravy, zabývám se taktéž problematikou dokazování, neboť ta hraje při zkoumání naplnění jednotlivých znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu stěžejní roli. Protože se právní úprava trestního řízení, trestní odpovědnosti mladistvé i jednotlivých sankcí vyznačuje mnoha specifiky a rozsah mé práce je omezený, hovořím-li tedy o pachatelce či obviněné, mám na mysli matku novorozeného dítěte, konkrétně ženu zletilou a příčetnou. Pachatelku mladistvou pak zmiňuji pouze v kapitole páté a okrajově v kapitole šesté.

V první kapitole své práce se věnuji historickému vývoji právní úpravy trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou na území českých zemí, a to od 20. století, ta totiž vyústila ve vymezení skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou do té podoby, jak ji známe dnes. Znalost historických souvislostí považuji za nezbytnou z důvodu porozumění současnému pojetí tohoto trestného činu.

Také rozebírám jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu. Soustřeďuji se především na znaky specifické, které jej odlišují od trestného činu vraždy, se zohledněním judikatury soudů, jež značně přispěla k jejich vymezení.

V další části se zabývám problematikou dokazování, kde se věnuji jednotlivým důkazním prostředkům. Důraz přitom kladu na znalecké posudky. A to na znalecký posudek soudního lékaře provádějícího pitvu mrtvoly novorozence, jehož úkolem je určit, zda se jednalo o novorozence živého, a znalecký posudek porodníka, který má vytvořit podklad pro rozhodnutí, zda mohla být pachatelka v době spáchání činu ve stavu rozrušení způsobeném porodem.

Dále se věnuji trestní odpovědnosti pachatelky ve specifických situacích, a to trestní odpovědnosti pachatelky mladistvé, nepřičetné a zmenšeně přičetné.

V rámci trestání se zabývám pouze tresty a trestními opatřeními, které mohou být uloženy dospělé přičetné a nepřičetné pachatelce.

Poslední kapitola mé práce obsahuje komparaci s právními systémy našich sousedních států, a to konkrétně Německa a Polska, ty totiž vykazují ve vztahu k naší právní úpravě značná specifika.

1 Historie

V minulosti bylo součástí našeho právního řádu nemálo trestních zákonů obsahujících skutkovou podstatu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Cílem mé práce není rozbor historické právní úpravy, a proto se v následujících podkapitolách věnuji pouze trestním předpisům účinným na našem území od počátku 20. století, z nichž je možné vysledovat vývoj skutkové podstaty tohoto trestného činu do té podoby, jak ji známe dnes.

1.1 Období po vzniku Československa

Po první světové válce, která jako jeden z mnoha faktorů zapříčinila vznik samostatné Československé republiky, byla řada zákonů Rakouska-Uherska přejata do československého právního řádu. Nejinak tomu bylo se zákonem č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl v rámci kontinuity práva přejat¹ recepční normou č. 11/1918 z. a. n., o zřízení samostatného státu československého.² Vražda novorozeného dítěte byla upravena v ustanovení § 139 jako trest za zavraždění dítěte s tím, že trestný čin zavraždění dítěte nebyl koncipován jako samostatný trestný čin, nýbrž byl za něj ukládán nižší trest s ohledem na duševní stav matky po porodu.³ Jednalo se tedy o privilegovanou skutkovou podstatu, avšak výše trestu se lišila v závislosti na tom, zda se jednalo o dítě manželské, či nemanželské. Nižší trestní sazba za vraždu nemanželského novorozeného dítěte byla zapříčiněna nejen skutečností, že děti manželské a nemanželské měly odlišné právní postavení, ale dle některých odborníků také tím, že bylo úmyslem zákonodárce zohlednit sociální a ekonomickou situaci svobodné matky.⁴ Podle mého názoru však toto ustanovení vedlo hlavně k diskriminaci manželských a nemanželských dětí.

Ve 20. letech vyvstala potřeba vypracování nové rekonstrukce trestního práva, která by více odpovídala hodnotám a potřebám nově vzniklého státu. Z tohoto důvodu byly v roce 1926 vypracovány Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přestupcích a zákona přestupkového. Vražda novorozeného dítěte matkou nazvaná jako Usmrcení dítěte byla obsažena v Hlavě čtrnácté označené jako Trestné činy proti životu a tělu v § 274: „*Matka, která při porodu nebo hned po něm v mimořádném stavu duševním vyvolaném porodem a okolnostmi,*

---

¹ Tento zákon však neplatil na Slovensku, kde se trestní právní úprava řídila uherským trestním zákonem z roku 1878 a zákonem o přestupcích z roku 1879. VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 36.

² Tamtéž, s. 36.

³ TAUCHEN, Jaromír, SCHELLE, Karel a kol. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, s.r.o., 2015. s. 210.

⁴ TINKOVÁ, Daniela. *Hřích, zločin, šílenství v čase odkouzlování světa*. 1. vydání. Praha: Argo, 2004. s. 353.

za nichž porod se děje, úmyslně usmrtí své dítě nebo při tom se zúčastní, trestá se vězením od šesti měsíců do tří let nebo žalářem od jednoho roku do osmi let.“ Usmrcení dítěte bylo dle odůvodnění osnov privilegovaným trestním jednáním, tedy méně trestným případem úmyslného usmrcení. Objektivním důvodem privilegované povahy skutkové podstaty tohoto trestného činu byla zejména skutečnost, že se tento trestný čin typově blížil trestnému činu vyhnání plodu, a to z toho důvodu, že se jednalo o plod oddělující se či právě oddělený od matčina těla. Důvodem subjektivním byl onen psychický stav matky, v němž se po porodu nalézala. Při posuzování matčina psychického stavu měl soudce přihlížet nejen k fyziologickým účinkům porodu, ale i k celkové situaci matky, tedy k její sociální a finanční situaci. Privilegovaná trestní sazba se tak vztahovala pouze na samotnou rodičku, nikoliv na jiné osoby, které měly být trestány dle obecných ustanovení upravujících vraždu a usmrcení. Za velký pokrok lze nepochybně označit skutečnost, že v těchto osnovách již přestal zákonodárce činit rozdíl mezi svobodnými a vdanými ženami, což odůvodnil tím, že i matka vdaná se může ocitnout ve stejně nepříznivé situaci jako matka svobodná.⁵ Ačkoliv nebyl tento návrh trestního kodexu přijat, je z výše uvedeného zřejmé, že navržená trestněprávní úprava předznamenala budoucí vývoj postihování tohoto trestného činu.

Další snahou o rekodifikaci a přijetí nového trestního zákoníku byla Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon z roku 1937. Zde bylo ustanovení trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou neboli Usmrcení dítěte obsaženo v Hlavě devatenácté nazvané jako Trestné činy proti životu a tělu v § 286: „*Matka, která své dítě při porodu nebo hned po něm ve zvláštním duševním stavu vyvolaném porodem usmrtí, bude potrestána žalářem od pěti do desíti let, byl-li však zvláštní duševní stav, v němž se takového činu dopustila, způsoben její těžkou nouzí, snahou zatajit své zneuctění nebo jinými zvláštními okolnostmi, bude potrestána žalářem od jednoho roku do pěti let.*“ Rozdíl oproti Osnovám z roku 1926 lze spatřovat ve zpřísnění trestní sazby. Zákonodárce výslovně upravil situace, kdy k vraždě novorozeného dítěte došlo vlivem duševního stavu vyvolaného jinými okolnostmi, mezi něž zařadil nouzi či zneuctění. Jednání učiněné pod vlivem těchto okolností bylo trestáno mírněji.⁶ Jakým způsobem však mělo být prováděno dokazování, kterým by se od sebe jednotlivé případy odlišily, se již nedozvíme, protože tento zákon nebyl v důsledku počátku druhé světové války na území Československé republiky nikdy přijat.

---

⁵ Ministerstvo spravedlnosti *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového*. Praha: Státní tiskárna, 1926, s. 148.

⁶ Ministerstvo spravedlnosti. *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon z roku 1937*. Praha: Státní tiskárna, 1937, s. 358-359.

1.2 Trestní zákon z roku 1950

Zákon č. 86/1950 Sb. ze dne 12. července 1950, který nabyl účinnosti dne 1. srpna 1950, obsahoval úpravu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou v hlavě šesté označené jako Trestné činy proti životu a zdraví v § 217 s tím, že: „*Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí své novorozené dítě při porodu nebo hned po něm, bude potrestána trestem odnětí svobody na pět až deset let.*“ Tato úprava byla téměř identická s úpravou obsaženou v trestním zákoně z roku 1961 a v účinném TZ. Během účinnosti tohoto zákona se však jednalo o jediný privilegovaný případ v rámci úmyslných usmrcení. Při stanovení trestu za tento trestný čin se zákonodárce inspiroval zákonem č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích, kdy bylo pachatele možné uložit trest odnětí svobody v délce trvání od pěti do deseti let.⁷

1.3 Trestní zákon z roku 1961

Přijetím tohoto zákona pod č. 140/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1962 a působil na území České republiky až do přijetí TZ, byly trestné činy proti životu a zdraví zařazeny až do hlavy VII., čímž dal zákonodárce v souladu s doktrínou tehdejšího režimu najevo, že jsou tyto činy typově mnohem méně závažné než trestné činy proti republice.⁸ Úprava trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou se nacházela v § 220 s tím, že: „*Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí své novorozené dítě při porodu nebo hned po něm, bude potrestána odnětím svobody na tři až osm let.*“ Jednalo se tedy opět o privilegovanou skutkovou podstatu. Jediným rozdílem oproti předchozí právní úpravě pak byla výše trestu odnětí svobody, která se tímto zákonem snížila.⁹ Objektem trestného činu byl život novorozeného dítěte, přičemž bylo nezbytné, aby se tohoto trestného činu dopustila matka při porodu nebo hned po něm v rozrušení porodem způsobeném. Obě podmínky musely být splněny zároveň, nedošlo-li k jejich naplnění, pak byl čin posuzován jako vražda podle § 219 trestního zákona. Mírnější posuzování vraždy novorozeného dítěte matkou při porodu nebo hned po něm v rozrušení způsobeném porodem se týkalo nejen přímého pachatelství matky, ale i jejího spolupachatelství a dalších forem účastenství na tomto trestném činu pouze tehdy, pokud k němu došlo v rozrušení způsobeném porodem. Novorozené dítě muselo být živé a vyvinuté natolik, aby bylo schopné mimoděložního života, jinak se

---

⁷ TAUCHEN, SCHELLE: *Trestné činy proti životu...*, s. 212.

⁸ Takto však byl koncipován i předchozí trestní zákoník a osnovy z roku 1926 a 1937.

⁹ TAUCHEN, SCHELLE: *Trestné činy proti životu...*, s. 212.

jednalo o přerušeni těhotenství. Nebylo přitom podstatné, zda bylo takové živě narozené dítě životaschopné či nikoliv.¹⁰

1.4 Novelizace po roce 1989

Po změně režimu v roce 1989 bylo nezbytné změnit nastavený systém trestních sankcí s přihlédnutím k základním demokratickým právům a svobodám. Nový TZ byl připravován dlouhých patnáct let. Při úpravě trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou v novém TZ nevycházel český zákonodárce ze zahraničních úprav, neboť na rozdíl od západních zemí tento trestný čin v systematické úmyslných usmrcení ponechal.¹¹

---

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákon: komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1312 (§ 220 trestního zákona).

¹¹ TAUCHEN, SCHELLE: *Trestné činy proti životu...*, s. 212.

2 Současná právní úprava

Právní úprava věnující se ochraně života, a tedy i novorozeného dítěte, je na mezinárodní úrovni značně obsáhlá. Přesto jsem se rozhodla v této kapitole věnovat pouze národní úpravě, konkrétně dvěma předpisům jako je TZ a LZPS, neboť ty považuji pro svou práci za stěžejní.

2.1 Trestní zákoník

Ve stávající právní úpravě, tedy zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ze dne 8. ledna 2009, který je účinný od 1. ledna 2010, již zákonodárce zohlednil nejen ústavní pořádek a jeho demokratické hodnoty, na nichž je náš stát vystavěn, ale také evropské a mezinárodní dokumenty. Trestné činy proti životu a zdraví tak zákonodárce vtělil ve zvláštní části do hlavy I. TZ, a to z toho důvodu, že život a zdraví jednotlivce je nejdůležitější společenskou hodnotou, kterou je potřeba chránit. Úpravu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou nalezneme v ustanovení § 142 TZ: *„Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.“* Právní úprava tedy zůstala nezměněna. Pachatelkou tohoto trestného činu tak může být pouze matka novorozeného dítěte, která jej úmyslně usmrtí v době při porodu nebo bezprostředně po něm, a to ve stavu rozrušení způsobeném porodem.

2.2 Listina základních práv a svobod

Nová právní úprava trestního zákoníku vychází také z ústavního pořádku, pak je v této souvislosti nezbytné zmínit zákon č. 2/1993 Sb., neboli Listinu základních práv a svobod, která zakotvuje právo na život a jeho ochranu jako jedno ze základních práv člověka. Dle čl. 6 odst. 1 LZPS má každý právo na život, přičemž lidský život je hoděn ochrany již před narozením. Samotný pojem „lidský život“ je však obtížně definovatelný, především pak jeho počátek a konec. Nejedná se jen o otázku právní, ale zejména lékařskou. LZPS vychází ze stanoviska, že lidský život začíná narozením, a takto mu přiznává plnou ochranu.¹² Kontroverzní je však otázka týkající se toho, zda i nenarozené dítě je nositelem tohoto práva na život. Zákonodárce k rozlousknutí této otázky bohužel nijak nepřispěl, a proto se během četných diskuzí k předmětné problematice objevily dva odlišné přístupy. Někteří mají za to, že právo na život

---

¹² ODEHNALOVÁ, Jana. In KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. s. 973.

náleží i lidskému plodu, a to již od jeho početí. Jiní přiznávají člověku právo na život až od okamžiku jeho narození.¹³ Zákodárce se přiklonil k tomuto druhému přístupu, což lze nejlépe vysledovat nejen z trestněprávní úpravy obsahující úpravu trestných činů proti těhotenství ženy a nikoli trestných činů proti nenarozenému dítěti, ale také z právní úpravy umožňující ženě umělé přerušování těhotenství.

---

¹³ KOKEŠ, Marián. In WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 156.

3 Vymezení skutkové podstaty trestného činu

Základem trestní odpovědnosti je v českém právním řádu spáchání trestného činu, kdy trestným činem je protiprávní čin, který je zákonem označen za trestný a vyznačuje znaky v něm uvedené.¹⁴ Aby se tedy jednalo o trestný čin, pak musí být naplněny jeho pojmové znaky. Mezi ty řadíme nebezpečnost činu pro společnost, věk, přičetnost a jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu, které mají význam pro přesné vymezení podmínek trestní odpovědnosti.¹⁵ Mezi obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu zahrnujeme protiprávnost, objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku. Ačkoliv lze skutkové podstaty třídit dle různých hledisek, je pro mou práci klíčové jejich rozlišování podle závažnosti. Na základní, obsahující souhrn běžných znaků skutkové podstaty, na kvalifikované, které mimo běžných znaků obsahují jeden či více kvalifikujících znaků a s tím související použití vyšší trestní sazby, a na skutkové podstaty privilegované, které mimo běžných znaků obsahují také znaky privilegující, což má za následek použití nižší trestní sazby. Skutková podstata privilegovaná charakterizuje trestné činy menší typové závažnosti než skutková podstata základní a kvalifikovaná, přitom výskyt těchto skutkových podstat privilegovaných je v trestním zákoně velmi ojedinělý.¹⁶

Trestný čin vražda novorozence matkou je skutkovou podstatou privilegovanou k trestnému činu vraždy.¹⁷ Důvodem speciality a mírnějšího potrestání je existence mimořádného duševního stavu pachatelky při porodu nebo bezprostředně po něm, kdy ten snižuje typový stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. V důvodové zprávě k účinnému trestnímu zákoníku se zákonodárce vyjádřil tak, že je tato privilegovaná skutková podstata přejímána z toho důvodu, že se v předchozích letech osvědčila.¹⁸ Tento fakt pravděpodobně zapříčinil i to, že nedošlo ke změně názvu tohoto trestného činu. Vzhledem k pachatelčině rozrušení způsobeném porodem by bylo vhodnější označit tento trestný čin jako zabití novorozence matkou, tak jako je tomu u trestného činu zabití, kde je jednou z privilegujících okolností jednání v silném rozrušení z omluvitelného hnutí mysli.¹⁹ Neboť se jedná o skutkovou podstatu privilegovanou, pak je z logiky věci vyloučen jednočinný souběh

---

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 129 (§ 13 TZ).

¹⁵ Tamtéž, s. 145-147 (§ 13 TZ).

¹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 168.

¹⁷ § 140 TZ.

¹⁸ Vláda ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) – Část druhá. Zvláštní část, hlava I.* (k § 142 trestního zákoníku).

¹⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1497-1498 (§ 142 TZ).

tohoto trestného činu s některými dalšími trestnými činy, vůči nimž je ve vztahu speciality. A to konkrétně s trestným činem vraždy dle § 140 TZ, zabití dle § 141 TZ, ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle § 146a TZ a neposkytnutí pomoci dle § 195 TZ. Stejně tak je vyloučen jednočinný souběh s trestným činem neposkytnutí pomoci dle § 150 TZ, protože je toto ustanovení k § 142 TZ subsidiární.²⁰

3.1 Objekt

Objektem trestného činu rozumíme abstraktní společenské zájmy, vztahy a hodnoty, které jsou chráněné TZ, neboť má společnost na jejich ochraně zvláštní zájem. K objektu je alternativně používán také pojem předmět ochrany. Trestní právo rozlišuje objekt rodový, druhový a individuální. TZ rodový objekt nikterak nevymezuje, ale rozumíme jím všechny zájmy TZ chráněné. Druhový objekt tvoří skupina příbuzných zájmů chráněných v dané oblasti, tyto objekty slouží k systematické zvláštní části TZ. Individuálním objektem pak rozumíme jednotlivé zájmy, vztahy nebo hodnoty, k jejichž ochraně je to, které konkrétní ustanovení určeno.²¹

Druhovým objektem trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je lidský život, individuálním objektem rozumíme život konkrétního novorozeného dítěte. Jelikož je tímto ustanovením chráněn život novorozeného dítěte, pak je tedy nezbytné vymezit, kdy plod neboli nasciturus přestává být plodem a stává se novorozeným dítětem, na základě čehož se stává subjektem práv a požívá tak ochrany jakožto samostatný jedinec. V současné době převládá mezi odbornou veřejností názor, že se novorozeným dítětem rozumí dítě od počátku porodu, i když zcela neopustilo matčino tělo a nebylo od něj odděleno, přičemž až do počátku porodu se jedná o lidský plod.²² Mohlo by se zdát, že je toto pojetí jednoznačné a není zde prostor pro jakékoliv další úvahy, avšak opak je pravdou. Mezi odborníky stále probíhají četné diskuze ohledně toho, co si lze pod pojmem „počátek porodu“ představit. Neurčitost tohoto pojmu podporuje také fakt, že jej zákonodárce nikde přesně nevymezil. Níže uvádím několik stěžejních přístupů k této problematice a dále právní úpravu, z níž lze při řešení této otázky vycházet. Ještě než však začnu tyto přístupy rozebírat, musím alespoň okrajově nastínit průběh porodu z medicínského hlediska. Je nezbytné rozlišovat, zda se jedná o porod přirozený, či operativní, jehož průběh nelze členit na jednotlivé porodní doby. Přirozený porod sestává z fyziologického hlediska ze tří fází neboli porodních dob, a to z fáze otevírací (první doba

---

²⁰ Tamtéž, s. 1499.

²¹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 154 (§ 13 TZ).

²² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1498 (§ 142 TZ).

porodní), fáze vypuzovací (druhá doba porodní) a fáze placentární (třetí doba porodní). První doba porodní začíná prvními pravidelnými děložními stahy a končí úplným otevřením děložního čípku hlavičkou plodu, jedná se o fázi nejdělsí, která trvá 6 až 12 hodin. Dojde-li k rozšíření děložního hrdla tak, aby hlavička plodu a celý plod mohly projít do porodních cest, pak nastává druhá porodní doba, tedy okamžik narození dítěte. Tato doba může trvat až 2 hodiny. Po porodu novorozence nastává třetí doba porodní, při níž je vypuzena placenta, a to během 15 minut od narození dítěte. Tím je porod ukončen.²³

Není ničím překvapivým, že v současné době existují tři přístupy k této problematice. Každý z nich pak považuje za počátek porodu, od jehož okamžiku se stává plod novorozeným dítětem, jinou dobu porodní. Z mého pohledu bezpochyby nejabsurdnější názor zastával v minulosti Nejvyšší soud, který se ve svém stanovisku z roku 1986 vyjádřil tak, že za počátek porodu lze považovat až třetí doba porodní s tím, že subjektem práva je pouze živě narozené dítě, které bylo úplně vypuzeno z těla matky bez zřetele na délku trvání těhotenství, a jež po tomto vypuzení dýchalo.²⁴ K tomuto, dle mého názoru již v současné době překonaném stanovisku, se přiklání také Císařová, která však pojetí počátku porodu ještě více zpřísnila, když uvádí, že narozením je až úplné oddělení plodu od těla matky, tedy až okamžik přestřihnutí pupeční šňůry a pouze od tohoto okamžiku je možné plod nazývat novorozeným dítětem.²⁵ Takovýto závěr se však zcela rozchází s prvorepublikovou judikaturou, dle které stačilo, pokud plod vyšel z matčina těla, přičemž nebylo nutné, aby bylo dítě od jejího těla úplně odděleno.²⁶ Naprosto odlišné stanovisko pak zastává Dolenský, který považuje za počátek porodu již první doba porodní, tedy okamžik, kdy dochází pouze ke stahům děložního hrdla.²⁷ Střední cestu pak zvolil soud ve svém rozhodnutí č. B 2/1986-26,²⁸ podle kterého je živý člověk chráněn od počátku porodu, tedy od okamžiku, kdy je plod vybavován z těla matky, když již alespoň částečně (hlavička, končetina), začal opouštět její tělo. Stejný názor pak zastává Kučera,²⁹ Vališová³⁰ a také autoři komentářů a učebnic trestního práva. Mám za to, že toto pojetí počátku porodu jakožto druhé doby porodní, při které dochází k narození dítěte, je ideálním

---

²³MARIEB, Elaine Nicpon, MALLATT, Jon. *Anatomie lidského těla*. 1. vydání. Brno: CP Books, 2005. s. 732.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 1986, sp. zn. Ntd 246/86.

²⁵ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Iura novit curia. *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s. 19-20.

²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu dne 5. února 1935, sp. zn. Zm I 1178/34.

²⁷ DOLENSKÝ, Adolf. *Momentum partus*. *Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 3, s. 6.

²⁸ Rozhodnutí B 2/1986 – 26. Dostupné z: FREMR, Robert. In DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář. I díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 848 (§ 140 trestního zákoníku).

²⁹ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 144.

³⁰ VALIŠOVÁ, Vladana. K trestnému činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Bulletin advokacie*, 2000, roč.7., č. 4, s. 66.

východiskem, z něhož by se při výkladu mělo vycházet. Dle mého názoru jsou ostatní přístupy příliš extrémní, což následně také zdůvodňuji. Ačkoliv to ze znění čl. 6 LZPS přímo nevyplývá, je možné s přihlédnutím k úmyslu zákonodárce učinit závěr, že lidský život začíná narozením.³¹ Otázkou pak zůstává, co si lze pod pojmem narození představit. Odpověď na tuto otázku nalezneme v příloze vyhlášky o Listu o prohlídce zemřelého³², s tím, že „za narození živého dítěte se považuje vypuzení nebo vynětí plodu z těla matčina, bez ohledu na délku trvání těhotenství, jestliže po narození dýchá nebo projevuje alespoň jednu ze známek života, to je srdeční činnost, pulzace pupečnicku nebo nesporný pohyb kosterního svalstva bez ohledu na to, zda byl pupečník přerušen nebo placenta připojena“. Zde tedy zákonodárce výslovně stanovil, že se za narození považuje vypuzení plodu, které spadá do druhé doby porodní, nikoliv do první či třetí doby porodní. Dalším ustanovením, které zmiňuje narození a s tím související práva a povinnosti je § 23 OZ, podle kterého „má člověk právní osobnost od narození až do smrti“. Stejně tak na druhou dobu porodní odkazuje porodopis, kde se do kolonky datum a čas porodu uvádí datum a čas druhé doby porodní.³³ Skutečnost, že je lidský život chráněn od narození (tedy od druhé doby porodní) lze vysledovat také z jednotlivých ustanovení jak soukromoprávních, tak veřejnoprávních předpisů, podle kterých je plod chráněn prostřednictvím ochrany života a zdraví těhotné ženy. Jako příklad lze uvést Díl 4 zvláštní části TZ, který obsahuje jednotlivé skutkové podstaty trestných činů proti těhotenství ženy,³⁴ dále pak ustanovení ZP chránící těhotné ženy při výkonu zaměstnání,³⁵ kdy nelze také opomenout uzákoněnou možnost umělého přerušení těhotenství.³⁶ K ochraně plodu prostřednictvím života a zdraví těhotné ženy se vyjádřil také Nejvyšší soud s tím, že usmrcení plodu v těle matky nelze považovat za usmrcení člověka, ale za způsobení újmy samotné matce, součástí jejíhož těla plod je.³⁷ Pokud bychom se přiklonili k názoru považující za počátek porodu až úplné vypuzení dítěte a jeho oddělení od matčina těla, pak bychom dekriminalizovali jednání matky, kterým by usmrtila své novorozené dítě (při tomto pojetí plod) v okamžiku, kdy již dítě žilo, ale ještě nebyla přestřižnuta pupeční šňůra, případně pokud by se novorozeně nestihlo nadechnout. Jelikož by se jednalo o usmrcení plodu, musel by takovýto čin být kvalifikován

---

³¹ K tomu blíže kapitola 2.

³² Bod 16. přílohy k vyhlášce ministerstva zdravotnictví č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky (vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého).

³³ KUČERA, Jiří. Quis novit momentum partus (nativitatis)? *Zdravotnictví a právo*, 1999, roč. 3, č. 12, s. 11.

³⁴ § 159 - § 163 TZ.

³⁵ Např. § 54 písm. b) ZP, § 103 odst. 1 písm. h) ZP, § 239 ZP, § 240 ZP.

³⁶ Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 2/1987-10 Bulletin Nejvyššího soudu ČR.

jako nedovolený čin přerušení těhotenství, za nějž by však matka nemohla být trestně odpovědná, protože dle § 163 TZ není těhotná žena za usmrcení svého plodu trestná. Stejně tak by bylo nelogické, aby se za počátek porodu považoval počátek první doby porodní, neboť v takový okamžik není vražda novorozeného dítěte fakticky proveditelná, protože se pachatelka nemůže žádné části dítěte fyzicky dotknout, a tak mu ublížit. Takové pojetí by pak zcela odporovalo konstrukci této skutkové podstaty jakožto skutkové podstaty privilegované, když by byla matka novorozeného dítěte trestána za usmrcení plodu prostřednictvím § 142 TZ, zatímco další osoby by byly trestně odpovědné za některý z trestných činů proti těhotenství ženy, u nichž je trestní sazba mnohem nižší.

Na základě shora uvedeného mám tedy za to, že pro účely trestního práva je počátkem porodu potřeba rozumět druhou dobu porodní, a to konkrétně okamžik, při němž dochází k narození dítěte. Počátek porodu z lékařského hlediska tedy nelze zaměňovat s dobou narození z právního hlediska, od níž se plod považuje za novorozené dítě, jehož život je od této chvíle předmětem ochrany.

V souvislosti s počátkem porodu jsem se dopodrobna zabývala pouze porodem přirozeným, avšak musím alespoň okrajově nastínit počátek porodu operativního. Setkala jsem se s názory, že počátkem porodu je zřejmě začátek operativního zákroku.³⁸ Takovéto pojetí počátku porodu by však podle mého názoru bylo příliš široké. S ohledem na shora uvedené závěry o počátku přirozeného porodu a na přílohu vyhlášky o Listu o prohlídce zemřelého, která stanoví, že za narození se považuje vynětí plodu z těla matčina,³⁹ mám za to, že počátkem operativního porodu je okamžik, kdy je lékařem novorozené dítě vybavováno za hlavu či konec pánevní z dělohy matky, nikoliv již samotný začátek operativního zákroku.

3.2 Objektivní stránka

Objektivní stránka představuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky, načež právě touto stránkou se jednotlivé trestné činy navzájem nejvíce odlišují. Je nezbytné podotknout, že rozlišujeme obligatorní a fakultativní znaky objektivní stránky trestného činu. Mezi obligatorní znaky řadíme jednání, následek a příčinný vztah. Pokud některý z nich chybí, pak není naplněna skutková podstata trestného činu, načež je pachatel beztrestný. Mezi

---

³⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1497-1499 (§ 142 TZ).

³⁹ Bod 16. přílohy k vyhlášce ministerstva zdravotnictví č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky (vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého).

fakultativní znaky, které nejsou obsahem všech skutkových podstat, patří např. čas, místo, způsob, účinek či použitý prostředek.⁴⁰

Objektivní stránka trestného činu vraždy novorozence matkou obsahuje kromě obligatorních znaků také dva znaky fakultativní, a to hmotný předmět útoku a dobu spáchání trestného činu. Objektivní stránka je charakterizována usmrcením,⁴¹ kdy způsob, jakým může k usmrcení dojít, není v zákoně nikterak vymezen.

Jednání pachatelky může spočívat jak v konání (aktivní jednání), tak v opomenutí (pasivní jednání). Jedná se proto o nepravý omisivní trestný čin, který je-li spáchán opomenutím, označujeme jej jako nepravý omisivní delikt.⁴² § 112 TZ obsahuje výčet podmínek, za kterých pachatel odpovídá za nepravý omisivní delikt, tudíž okolnosti, za nichž vyplývá pachateli povinnost konat. Pachatelce tohoto trestného činu vyplývá povinnost konání z jiného právního předpisu, a to konkrétně z § 858 OZ. Ten stanoví, že matka je povinna pečovat o zdraví dítěte a jeho vývoj. Tato povinnost vzniká narozením dítěte a zaniká okamžikem nabytí jeho svéprávnosti. Hovoříme-li o nekonání pachatelky, pak lze uvést jako příklad situaci, kdy matka dítě po porodu neošetří (např. neodstraní z obličeje dítěte blány), ponechá dítě v chladu nebo nechá dítě ležet obličejem úmyslně směrem do pokrývek.⁴³ Co se týká konání pachatelky, tak v takovémto případě dochází k usmrcení novorozence mechanickým násilím, a to například udušením. Není ničím neobvyklým, že pachatelka zavede do úst dítěte kus látky či předmětu, zakryje ústa nebo nos dítěte polštářem případně jinou látkou, nebo dítě úmyslně zalehne. Málodky je příčinou smrti novorozence uškrcení, poranění hlavy, utopení či řezné rány hrdla nebo bodné rány hrudníku a břicha.⁴⁴

Následkem rozumíme porušení hodnoty (nikoliv její ohrožení), která je objektem trestného činu, tedy porušení zájmu na ochraně života novorozence dítěte. Jedná se tedy o trestný čin poruchový, a proto k jeho dokonání nedochází pouhým ohrožením tohoto zájmu.⁴⁵

Dalším obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu je příčinný vztah mezi jednáním a následkem trestného činu. Pachatelka může být trestně odpovědná jen tehdy, pokud

---

⁴⁰ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 179.

⁴¹ Co se týče samotného pojmu smrti, pak tento je na základě poznatků lékařské vědy třeba vykládat jako biologickou smrt mozku, tedy takový stav organismu, u kterého je vyloučeno obnovení všech životních funkcí. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 31. října 1985, sp. zn. Tpjf 24/85.

⁴² JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 181.

⁴³ TESAR, Jaromír. *Soudní lékařství*. 3. vydání. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n.p., 1985, s. 700.

⁴⁴ Tamtéž, s. 699-700.

⁴⁵ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 188.

svým jednáním, ať už konáním či opomenutím, následek, tedy smrt novorozeného dítěte, skutečně způsobila.

Hmotným předmětem útoku je pak konkrétní novorozené dítě, kdy změnou na hmotném předmětu útoku čili účinkem je smrt novorozeného dítěte. Může nastat situace, kdy se pachatelka pokusí zavraždit dítě, které je v době útoku mrtvé. V takovém případě hovoříme o pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku, kdy se trestnost takového pokusu posoudí dle povahy a závažnosti ve vztahu ke konkrétnímu činu. Trestní odpovědnost nelze v takovém případě předem vyloučit, načež se daný případ vždy hodnotí v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe.⁴⁶ Stejně tak může dojít k situaci, kdy se pachatelka zmýlí v hmotném předmětu útoku, tedy její úmysl bude směřovat k usmrcení jejího novorozeného dítěte, ale omylem zavraždí dítě jiné matky, k této situaci může dojít například při záměně novorozenců v porodnici, případně zavraždí-li pachatelka omylem jiné své novorozené dítě, například pochází-li děti z dvojčat. V takovém případě bude pachatelka odpovědná za dokonáný trestný čin dle § 142 TZ, jelikož mylná představa pachatelky o předmětu útoku nemá z hlediska trestní odpovědnosti právní význam.

Obligatořním znakem objektivní stránky trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je doba spáchání činu, která je vymezena v zákoně jako „při porodu nebo bezprostředně po něm“. Co se týče časového vymezení pojmu „při porodu“, jedná se o dobu od okamžiku počátku porodu až do jeho ukončení. Poněkud problematictější se jeví definování pojmu „bezprostředně po něm“. Pojem „bezprostředně“ nahradil pojem „hned“, který se vyskytoval v předchozí právní úpravě. Tato záměna je zdůvodňována lepším navázáním časového hlediska na stav matky jednající v rozrušení způsobeném porodem. Pro vymezení této doby neexistuje objektivní kritérium, nýbrž se vychází z trvání stavu rozrušení způsobeného porodem. Tento stav zpravidla netrvá dlouho po porodu, obvykle se jedná o časový úsek několika hodin, pouze výjimečně se může jednat o dny.⁴⁷ Ve většině případů se matka po porodu obvykle uklidní a následně usne, spánek utlumí nejen funkci orgánů, ale také nervovou soustavu, a proto je možné dovodit, že s nástupem spánku přestává být matka rozrušena.⁴⁸ Podstatné pro vymezení doby „bezprostředně po něm“ je tedy posouzení, zda rozrušení způsobené porodem v době spáchání trestného činu stále trvalo.

---

⁴⁶ Tamtéž, s. 294.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1498 (§ 142 TZ).

⁴⁸ MITLÖHNER, Miroslav. Čas jako významná právní skutečnost: k trestnosti vraždy novorozeného dítěte matkou. *Bulletin advokacie*, 2000, roč. 7, č. 1, s. 44.

3.3 Subjekt

Subjektem neboli pachatelem trestného činu může být jak osoba fyzická, která bezprostředně spáchala trestný čin, tak osoba právnická. Fyzická osoba může být pachatelem pouze tehdy, pokud je v době činu příčetná, dovršila věku 15 let, je rozumově a mravně vyspělá (jde-li o mladistvého pachatele) a splňuje zvláštní znaky vyžadované zákonem.⁴⁹ Je potřeba rozlišovat, zda může trestný čin spáchat jako pachatel kdokoliv, kdo je příčetný a dovršil 15 let, nebo jsou zákonem vyžadované zvláštní vlastnosti pachatele či jeho zvláštní postavení nebo způsobilost (tzv. konkrétní a speciální subjekt).⁵⁰

U trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou může být pachatelkou pouze matka novorozeného dítěte. Jedná se tedy o subjekt konkrétní.⁵¹ V České republice se za matku dítěte považuje žena, která jej porodila.⁵² Pachatelkou tak nemusí být pouze biologická matka, ale také matka náhradní, které bylo vloženo embryo biologických rodičů do dělohy, a ta ho následně odnosiла a porodila.

Posuzování usmrcení novorozeného dítěte matkou při porodu nebo bezprostředně po něm jako trestného činu dle § 142 TZ se vztahuje nejen na přímé pachatelství matky, ale i na spolupachatelství nebo jakoukoliv jinou formu účastenství na tomto trestném činu, pokud k němu došlo v rozrušení způsobeném porodem.⁵³ Pokud by tedy matka novorozence navedla jinou osobu k vraždě svého novorozeného dítěte a učinila tak v důsledku rozrušení způsobeném porodem, byla by se dopustila trestného činu dle § 142 TZ. Osoba, která by novorozené dítě usmrtila, by však spáchala trestný čin vraždy dle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ. Stejně tak by osoba, která by matku navedla nebo jí poskytla pomoc k realizaci jejího úmyslu usmrtit své novorozené dítě, přestože by tento úmysl matky byl zapříčiněn jejím rozrušením způsobeným porodem, spáchala návod nebo pomoc k trestnému činu vraždy dle § 24 odst. 1 písm. b) nebo c), § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ.⁵⁴

3.4 Subjektivní stránka

Subjektivní stránkou rozumíme soubor znaků charakterizujících psychiku pachatele ve vztahu k trestnému činu. Subjektivní stránka sestává z jediného obligatorního znaku a ze znaků fakultativních. Obligatorní znak představuje zavinění, které má formu úmyslu (přímého či

---

⁴⁹ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 200-202.

⁵⁰ Tamtéž, s. 219-229.

⁵¹ § 114 TZ

⁵² § 775 OZ

⁵³ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1498 (§ 142 TZ).

⁵⁴ Tamtéž, s. 1498.

nepřímého) nebo nedbalosti, přičemž vlivem absence zavinění nenastává trestní odpovědnost. Mezi fakultativní znaky pak řadíme pohnutku a cíl pachatelova trestného jednání.⁵⁵

Trestný čin vražda novorozeného dítěte matkou je trestným činem úmyslným, není proto možné, aby byl spáchán z nedbalosti. Úmysl musí směřovat k usmrcení novorozeného dítěte a postačí, je-li prokázán úmysl nepřímý.⁵⁶ Sama lhostejnost nebo nedbalost ve vztahu k následku tedy nestačí k naplnění volní složky nepřímého úmyslu.⁵⁷ Pokud pachatelka věděla, že svým jednáním novorozené dítě usmrtí, nebo alespoň věděla, že jej usmrtit může, tedy chtěla, aby k usmrcení novorozeného dítěte došlo, potom jednala s přímým úmyslem.⁵⁸ Jednalo by se například o situaci, kdy by zabránila polštářem přístupu vzduchu do dýchacích cest novorozence a tím jej udusila. Jestliže by však pachatelka věděla, že svým jednáním může způsobit smrt novorozeného dítěte a pro případ, že by toto způsobila, byla s tím srozuměna, pak jednala s nepřímým úmyslem.⁵⁹ Taková situace by mohla nastat tehdy, pokud by pachatelka novorozené dítě odložila v zimě ven, ačkoliv by věděla, že tím může způsobit podchlazení dítěte a jeho následnou smrt. Prokázat, že jednání pachatelky bylo úmyslné, není jednoduché. V případě vraždy novorozence je úmysl pachatelky často dovozován nepřímo, což s sebou přináší řadu problémů. K této problematice se vyjádřil také Ústavní soud tím, že má-li nepřímé dovození úmyslu sloužit k jednoznačnému závěru o vině, musí tvořit systém, jehož jednotlivé články musí být jak mezi sebou, tak s existencí eventuálního úmyslu, respektive neexistencí žádných pochybností o něm, v souladu.⁶⁰ Úmysl pachatelky tedy nelze dovozovat pouze ze skutečností, že se na porod a péči o dítě nijak nepřipravovala, nenakupovala výbavičku pro dítě či těhotenství tajila, a proto neexistují-li jiné relevantní okolnosti, na základě kterých by bylo možné dosáhnout jistoty ohledně spáchaného skutku, pak je nezbytné ve světle zásady *in dubio pro reo* rozhodnout ve prospěch pachatelky.⁶¹

Psychický stav pachatelky, tedy stav rozrušení způsobený porodem, je obligatorním znakem subjektivní stránky tohoto trestného činu a jako takový musí být prokazován. Obecně vzato je rozrušení způsobené porodem definováno jako výjimečné rozpoložení matky, které má původ ve fyziologických procesech vyvolaných porodem. Tento stav oslabuje vůli matky a její

---

⁵⁵ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 222.

⁵⁶ § 15 odst. 1 písm. b) TZ

⁵⁷ Nález Ústavního soudu, ze dne 26. března 1999, sp. zn. II. ÚS 301/98.

⁵⁸ § 15 odst. 1 písm. a) TZ

⁵⁹ § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 TZ

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 9. června 2014, sp. zn. IV. ÚS 787/13.

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. února 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01.

odolnost vůči vnitřním a vnějším podnětům a brání tak rozvinutí mateřského pudu.⁶² Každý porod z lékařského a porodnického hlediska svým způsobem ovlivňuje nejen fyzický, ale také psychický stav ženy, což je zapříčiněno běžnými okolnostmi samotného porodu. Stav rozrušení způsobený porodem je však mimořádným individuálním psychickým stavem, a proto je nutné jej odlišovat od charakteristického stavu běžné rodičky, neboť se projevuje vyšším stupněm či odlišným charakterem rozrušení. Tento mimořádný psychický stav nelze spatřovat u každé rodičky, která při porodu nebo bezprostředně po něm usmrtí své novorozené dítě, proto musí být toto rozrušení u pachatelky prokázáno (bližší kapitola 4.4).⁶³ Při jeho prokazování se pak tento mimořádný psychický stav posuzuje ve vztahu k psychickému stavu běžné rodičky rodící za obdobných podmínek. Vyšší stupeň rozrušení může být zapříčiněn mnoha okolnostmi, například neobvykle probíhajícím či extrémně bolestivým porodem s přihlédnutím k vnímavosti bolesti rodičkou či okolnostem, za nichž porod probíhal.⁶⁴ Rozrušení způsobené porodem bylo soudy dovozeno například v situaci, kdy trval porod nepřiměřeně dlouhou dobu, pachatelka byla po celou dobu porodu sama a následně musela být převezena do nemocnice rychlou záchrannou službou pro kolapsový stav.⁶⁵ Nebo pachatelka prodělala dlouhotrvající porod provázený nesnesitelnými bolestmi a značnou ztrátou krve.⁶⁶ Jak již ze samotného pojmu vyplývá, musí se jednat o rozrušení, které bylo způsobeno porodem, nikoliv rozrušení vyvolané jinými příčinami. Otázka mimořádného psychického stavu pachatelky však musí být posuzována ve vztahu ke všem podstatným skutečnostem, které se vztahují k průběhu samotného porodu a které na pachatelku doléhaly v průběhu těhotenství. Porod a těhotenství jsou totiž vzájemně spojenými částmi jednoho vývojového celku, z kterého vyplývá značný význam prožitků, jimž je žena během těhotenství i při porodu a bezprostředně po něm vystavena.⁶⁷ Stav rozrušení obvykle nastává v okamžiku počátku porodu, k jeho pominutí zásadně nedochází ukončením porodu, nýbrž může trvat několik hodin, ve výjimečných případech i dní.⁶⁸ Jak jsem již uvedla, v tomto mimořádném psychickém rozpoložení musí být pachatelka v době činu, nikoliv před nebo po jeho spáchání. Ačkoliv se jedná o psychický stav, je třeba zdůraznit, že rozrušení způsobené porodem nelze zaměňovat s obecnými podmínkami

---

⁶² Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 31. října 1985, sp. zn. Tpjf 24/85.

⁶³ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. července 2003, sp. zn. 5 To 74/2003.

⁶⁴ KUČERA, Jiří. Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 139.

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2003 sp. zn. 7 Tdo 156/2003.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 1974, sp. zn. 7 To 45/73.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2003 sp. zn. 7 Tdo 156/2003.

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1497 (§ 142 TZ).

trestní odpovědnosti, jako jsou ustanovení o nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti, neboť se jedná o zvláštní znak trestného činu dle § 142 TZ, kdy ve stavu rozrušení způsobeném porodem není podstatné, zda byly narušeny schopnosti pachatelky rozpoznat nebezpečnost svého jednání a ovládat jej.⁶⁹ Nelze proto vyloučit, že i přičetná pachatelka může jednat pod vlivem nepříznivých faktorů doprovázejících její porod ve stavu rozrušení způsobeném porodem, proto její jednání v takovém případě naplňuje zákonné znaky § 142 TZ.⁷⁰

Motivem neboli pohnutkou rozumíme vnitřní podnět, který vedl pachatelku k rozhodnutí spáchat trestný čin a je jedním z hledisek určujících povahu a závažnost trestného činu.⁷¹ Motiv není znakem skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, ale není ani vyloučen. V případě, že těhotná žena pojme již před porodem úmysl zbavit se vraždou svého novorozeného dítěte, pak tato skutečnost nevylučuje, aby byl čin posuzován jako trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou, pokud pachatelka úmyslně usmrtila novorozence při porodu nebo bezprostředně po něm v rozrušení způsobeném porodem.⁷² Problémem je však skutečnost, že motiv pachatelky bývá obvykle těžko poznatelný. Ledacos lze dovést z objektivních okolností, výpovědí svědků či samotné pachatelky, ale ta obvykle uvádí pouze motivy ospravedlnitelné a nezmiňuje ty okolnosti, jež by jí mohly uškodit. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby bylo ke všem faktorům přistupováno velmi obezřetně. Nejobvyklejšími motivy pachatelky bývají ty, které plynou z defektů v partnerských a rodinných vztazích. Jedná se o situace, kdy byly tyto vztahy narušeny, buď odmítavým přístupem otce očekávaného dítěte, či rodičů pachatelky. Stejně tak může být motivem pomsta partnerovi za jeho chování v minulosti (nevěra), rozšířené sebevražedné jednání pachatelky, která není schopna nadále žít a uvědomuje si, že by se o dítě neměl kdo postarat, případně osvobození se pro nového partnera, kdy má pachatelka pocit, že dítě by bylo překážkou pro navázání nového mileneckého vztahu. Neméně častým případem je motiv vyvěrající z nedostatku vztahu mezi matkou a dítětem, který se během těhotenství z nějakého důvodu nevytvořil. Jako příklad lze uvést situaci, kdy dítě tvoří překážku pro stávající život matky (prostituce, nezřízený život). Jako další motivy, ale v současné době spíše ojedinělé, lze uvést sociální a ekonomickou situaci pachatelky, která nemá finanční prostředky pro péči o novorozené dítě, nebo obavu svobodné matky z veřejného mínění a ostudy.⁷³

---

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. července 1991, sp. zn. 1 Tzf 6/91.

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. června 2008, sp. zn. 8 Tdo 118/2008.

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 207.

⁷² Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 11. března 1953, sp. zn. 8 To 13/53.

⁷³ KUČERA, Jiří. Motivace vražd novorozených dětí matkami. *Trestní právo*, 2003, roč. 8, č. 7-8, s. 16-20.

4 Problematika dokazování

Úkolem OČVTŘ je zjistit, zda se určitý skutek, který je předmětem trestního řízení stal, jestliže ano, zda je trestným činem a kdo je jeho pachatelem. OČVTŘ tak činí zvláštním postupem, který nazýváme dokazování.⁷⁴

Je-li podezření, že došlo ke spáchání trestného činu vraždy novorozeného dítěte, pak je nezbytné vyjasnit řadu otázek, k čemuž OČVTŘ slouží jednotlivé důkazní prostředky, jako je ohledání osoby a věci, včetně ohledání místa činu, výpověď obviněné, výpovědi svědků a znalecké posudky. Jedině na základě důkazních prostředků může soud následně učinit závěr, zda byly naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. Je třeba podotknout, že důkazní situace, při níž v trestním řízení existuje pouze jediný usvědčující důkaz, a to nepřítomnost jiné osoby u porodu, respektive smrti novorozence, je z poznávacího hlediska nesnadná a obsahuje v sobě riziko možných chyb a omylů, proto musí být důkladnému prověření věci věnována mimořádná pozornost.⁷⁵

4.1 Ohledání

Jedná se o samostatný důkazní prostředek, jehož cílem je objasnit přímým pozorováním skutečnosti důležité pro trestní řízení. Předmětem ohledání může být místo, člověk nebo věc.⁷⁶

4.1.1 Ohledání místa činu

K nálezů mrtvého novorozeného dítěte dochází nejčastěji na skládkách, v nádobách na odpadky, v řekách či ve vodních a odpadních nádržích.⁷⁷ Není to však pravidlem, neboť neméně časté jsou případy, kdy pachatelka ponechala tělo novorozence ve svém bytě či domě. Místo nálezů obvykle nebývá místem, kde došlo k porodu ani kde bylo dítě usmrceno. Pokud je místo nálezů shodné s místem porodu, pak je potřeba provést podrobné ohledání místa činu, jehož účelem je zajistit a zadokumentovat předměty, které mohly být použity v souvislosti s porodem. Je nezbytné nalézt a zajistit všechny biologické stopy, obzvláště placentu, jejíž ohledání a prozkoumání je součástí prováděné soudní pitvy. Vražda novorozeného dítěte je věcí komplikovanou, a proto bývá k tomuto ohledání přizván také soudní lékař, který je přítomen prohlídce okolí nálezů těla dítěte, obalů a šatstva. Mrtvola novorozence bývá nejčastěji obalena

---

⁷⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 358.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 5. března 2010, sp. zn. III. ÚS 1624/09.

⁷⁶ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 391.

⁷⁷ VOREL, František. *Soudní lékařství*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o., 1999, s. 327.

textilní látkou, balicím papírem či bývá uložena v umělohmotné tašce. S obalem i obsahem je nutné nakládat velice opatrně, protože ty mohou obsahovat daktyloskopické otisky prstů pachatelky nebo jiné osoby, což by mohlo mít význam pro další šetření. Z tohoto důvodu je nutné znát osoby, které mrtvého novorozence našly, případně s ním manipulovaly, aby mohly být jejich stopy z šetření vyloučeny.⁷⁸ Po ohledání místa činu je vypracován protokol, který musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání. Proto je při ohledání místa činu potřeba dbát na přesnost, důkladnost a úplnost, neboť jej obvykle nelze znovu opakovat, respektive ho lze zopakovat pouze za zhoršených podmínek, kdy mohou být veškeré stopy porušeny.⁷⁹

4.1.2 Prohlídka a pitva mrtvol

Po zajištění všech stop je tělo novorozence transportováno na soudní lékařství, kde provedou dva znalci⁸⁰ z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, ohledání těla, tedy zevní prohlídku a pitvu novorozence. Znalci jsou přibíráni OČVTŘ opatřením, musí být přibráni obligatorně, protože se jedná o prohlídku a pitvu mrtvol.⁸¹ Úkolem znalců je zjistit, zda se jedná o dítě novorozené, zda se narodilo živé, zda po porodu žilo a dýchalo, zda bylo životaschopné či zralé a co bylo příčinou smrti.⁸² OČVTŘ obvykle pokládají znalcům i další specifické otázky jako například, kdy došlo k porodu a jaká je doba smrti, jak došlo k oddělení pupeční šňůry a zda byla podvázána, jaká je krevní skupina dítěte a zda by se včasným poskytnutím pomoci dala jeho smrt odvrátit.⁸³ Ačkoliv se jedná o nerozhodnou okolnost z hlediska naplnění znaků skutkové podstaty, bývají znalci dotazováni také na skutečnost, zda bylo dítě schopné mimoděložního života. Zodpovězení této otázky je podstatné s ohledem na to, zda novorozenec s ohledem na vrozené vady či choroby nemohl žít, případně mohl žít jen krátkou dobu.⁸⁴ Možnosti soudních lékařů odpovědět na shora uvedené otázky jsou limitovány zachovalostí těla novorozence a dalšími předměty objevenými na místě činu. Je-li již osoba matky v okamžiku

---

⁷⁸ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 309-310.

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1630-1631 (§ 113 TŘ).

⁸⁰ § 105 odst. 4 TŘ.

⁸¹ § 115 TŘ

⁸² KVAPILOVÁ, Helena, DOGOŠI, Michal. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 37.

⁸³ KUČERA, Jiří. Význam znaleckých posudků a formulace otázek v případech vražd novorozených dětí matkami. *Kriminalistický sborník*. Praha: Ředitelství služby kriminální policie: Ústředna kriminální policie Policejního prezidia ČR: Ministerstvo vnitra ČR, 2003, roč. 47, č. 4, s. 31.

⁸⁴ ŠTEFAN, Jiří, HLADÍK, Jiří a kol. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy*. 1. vydání. Praha: Grada Publishig, a.s., 2012, s. 180-181.

pitvy známa, měli by mít znalci k dispozici také její výpověď. Není-li to možné, pak je vhodné na základě její pozdější výpovědi znalecký posudek doplnit.⁸⁵

Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 TZ může být spáchána pouze vůči novorozenému dítěti. Novorozeným dítětem je dítě od počátku porodu, musí se jednat o dítě živé a na takovém stupni vývoje, aby bylo schopno mimoděložního života, jinak půjde o přerušení těhotenství. Není však podstatné, zda je živě narozené dítě životaschopné či nikoli.⁸⁶ Jedná-li se o dítě starší než novorozené, pak v případě jeho usmrcení již nelze hovořit o trestném činu vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 TZ, nýbrž o trestném činu vraždy dle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ. Novorozeným dítětem obecně vzato rozumíme dítě, které nebylo ošetřeno a umyto. Na těle novorozeného dítěte se proto nachází krev, smolka vyskytující se v okolí konečníku a projevující se žlutavě zelenou barvou a v neposlední řadě sýrový maz, což je mazlavá do běla zbarvená hmota nacházející se na kůži ve formě tenkého povlaku nebo silnějšího nánosu.⁸⁷ Dalšími známkami novorozence je také porodní nádor, který však nemusí být přítomen vždy, například u operativního či překotného porodu, a začervenání či zduření v okolí pupečníku.⁸⁸ V případě, že se na těle dítěte nenachází zaschlá krev, smolka či sýrový maz, pak je pravděpodobné, že bylo dítě po porodu omyto a ošetřeno. V tomto případě bylo jednání pachatelky účelové a vytváří pochybnosti o jejím rozrušení způsobeném porodem. Z pouhé absence krevních stop na těle dítěte nelze usuzovat na to, že se nejedná o dítě novorozené, neboť ne vždy se krev na těle dítěte musí nacházet, a to například u vícerodiček nebo při překotném porodu.⁸⁹ U novorozeného dítěte nalezneme pupečník, který je vlhký a rosolovitý. Pouze z prázdného obsahu žaludku dítěte také nelze usuzovat, že se jedná o novorozence. I dítě několik dní staré může mít žaludek prázdný. Stejně tak nelze z přítomnosti mateřského mléka v žaludku dítěte učinit závěr, že je dítě starší než novorozené. Tato skutečnost ale může mít význam při zkoumání, zda byla pachatelka v porušeném duševním stavu, když mohla dítě nakojit.⁹⁰

Vraždu novorozeného dítěte lze spáchat pouze tehdy, je-li dítě živé. Vychází se přitom jak ze zevní, tak vnitřní prohlídky mrtvoly novorozeného dítěte. V tomto případě je úloha znalců nezastupitelná, neboť pachatelky na svou obranu velmi často uvádějí, že se dítě již narodilo mrtvé. Za živě narozené dítě se považuje dítě, které alespoň jednou vdechlo. Podle

---

⁸⁵ KUČERA: Jiří. Význam znaleckých posudků..., s. 31.

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1497-1498 (§ 142 TZ).

⁸⁷ TESAŘ: *Soudní lékařství...*, s. 685.

⁸⁸ ŠTEFAN, HLADÍK: *Soudní lékařství...*, s. 180.

⁸⁹ TESAŘ: *Soudní lékařství...*, s. 685.

⁹⁰ Tamtéž, s. 686-687.

Světové zdravotnické organizace lze za živého novorozence označit takového, u kterého lze prokázat dýchací a srdeční činnost, pulzaci pupeční šňůry nebo zřetelné pohyby svalstva, přitom stačí nesporná přítomnost pouze jedné z těchto známek.⁹¹ Podobně pojímá definici živě narozeného dítěte také příloha k Vyhlášece o Listu o prohlídce zemřelého, podle které je za živě narozené dítě považováno dítě, které po narození dýchá nebo projevuje alespoň jednu ze známek života, a to srdeční činnost, pulzaci pupečníku či nesporný pohyb kosterního svalstva.⁹² Avšak i aktivní pohyby svalstva mohou být velmi snadno zaměněny s pohyby, které jsou pozorovány i u mrtvě narozených dětí.⁹³ Závěr o tom, že dítě žilo, lze učinit na základě nálezu vzduchu v žaludku a střevech, stejně tak nálezu glykogenu v játrech, kdy u mrtvě narozených dětí glykogen chybí nebo je přítomen jen ve stopách.⁹⁴ Délka života novorozeného dítěte se odvozuje pomocí plovací zkoušky tenkého střeva, ale tato zkouška není jednoznačná. Při pokročilé hnilobě totiž dochází ve střevní stěně k tvorbě plynů, které způsobují plování. Při vnitřní prohlídce se znalec zaměřuje zejména na plíce, neboť dýchající plíce se od nedýchajících značně liší. Na to, že dítě dýchalo, lze usuzovat zejména z barvy plic. Plíce dýchající jsou růžového zbarvení, elastické, na řezu s malými bublinkami nebo pěnou a jejich okraje jsou zaoblené. S plicemi je mimo jiné prováděna plovací zkouška, avšak i tato není spolehlivá, může být pozitivní, ačkoliv plíce nikdy nedýchaly. Princip spočívá ve vhození plic do vody, pokud dýchaly, tak na vodě plavou.⁹⁵ Tato zkouška však může být pozitivní, i když se jedná o plíce nevzdušné, a to v případě plic hnilobných, případně plic, do nichž se vzduch dostal dýcháním z úst do úst. Nejsou ojedinělé ani případy, kdy se plíce vzdušné staly nevzdušnými, a to zejména u předčasných porodů, nebo při vypuzení veškerého vzduchu z plic. Podle mého názoru není možné, aby znalec učinil své závěry pouze na základě výsledku plovací zkoušky, a proto by mělo být vždy učiněno vyšetření histologické, které je vyšetřením nejspolehlivějším.⁹⁶

Alternativním pojmem k pojmu „donošený“ se obvykle používá pojem „zralý“, avšak ne vždy jsou tyto pojmy shodné. Může dojít k situaci, kdy je dítě narozeno předčasně, a přesto je zcela vyvinuté, tedy zralé, stejně tak může dojít k tomu, že je dítě řádně donošeno a stejně je nezralé. Zralost je pojmem biologickým, kterým je vyjádřen anatomický a fyziologický stav

---

⁹¹ ŠTEFAN, HLADÍK: *Soudní lékařství...*, s. 181.

⁹² Bod 16. přílohy k vyhlášece ministerstva zdravotnictví č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky (vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého).

⁹³ KUČERA: *Význam znaleckých posudků...*, s. 33.

⁹⁴ Tamtéž, s. 694.

⁹⁵ Tamtéž, s. 690-691.

⁹⁶ Tamtéž, s. 693.

novorozence. Zda je jedinec donošený lze usuzovat zejména z hmotnosti a délky.⁹⁷ Zralý a donošený novorozenec je asi 50 cm dlouhý, váží 3000-3600 gramů a obvod jeho hlavičky činí asi 34 cm. Ušní a nosní chrupavky jsou vyvinuty, úpon pupečníku je přibližně uprostřed břicha, varlata jsou sestouplá, velké pysky překrývají malé, nehty na rukou přesahují prsty a u nohou dosahují konce prstů.⁹⁸ Otázka donošenosti má význam zejména tehdy, pokud matka tvrdí, že porod ještě neočekávala, ať už podle poslední menstruace, prvních pohybů plodu nebo lékařského ošetření.

Plod je schopen mimoděložního života v závislosti na stupni donošenosti a zralosti. Obecně se má za to, že plod je schopen mimoděložního života, trval-li jeho nitroděložní vývoj alespoň 30 týdnů. Takové novorozené dítě musí mít hmotnost alespoň 1500 gramů a délku alespoň 40 cm. Není však výjimkou, aby se naživu udržely i děti pod 1000 gramů hmotnosti, stejně i ty, jejichž délka dosahovala pouze 33 cm.⁹⁹ Dítě není schopné mimoděložního života, trpí-li vrozenou vadou, která tuto schopnost vylučuje. Podle mého názoru by se při posuzování schopnosti mimoděložního života mělo přihlížet také k údajům uvedeným v příloze vyhlášky o Listu o prohlídce zemřelého. Tam se sice hovoří o mrtvě narozeném dítěti, ale je zde stanovena minimální hmotnost, rozměry či počet týdnů těhotenství, od nichž je plod považován za novorozené dítě, v případě jeho vypuzení se již nejedná o potrat, nýbrž narození. Aby se jednalo o novorozené dítě, musí jeho hmotnost činit alespoň 500 gramů, nebo musí být dítě narozeno po dokončeném 22. týdnu těhotenství, případně musí měřit alespoň 25 cm.¹⁰⁰ Zákonodárce tady zohlednil možnosti moderní medicíny, která již v současné době umožňuje mimoděložní život i nedonošeným a nezralým jedincům. Vždy je však třeba schopnost mimoděložního života dítěte zkoumat ve vztahu k okolnostem, za kterých se dítě narodilo. Dítě velmi nízké hmotnosti nebo narozené krátce po dokončeném 22. týdnu těhotenství může těžko přežít při absenci inkubátoru či lékařské péče.

Úkolem znalce je také určit příčinu smrti novorozeného dítěte. V souvislosti s tím je nezbytné zjistit, zda dítě zemřelo smrtí přirozenou, či násilnou, ta může být buď úmyslná, nebo neúmyslná. K přirozenému usmrcení plodu před porodem může dojít, ať už v souvislosti s chorobou matky, nejčastěji se jedná o krevní onemocnění, toxoplazmózu, listeriózu, nebo choroby děloh či ledvin, případně samotného plodu. Ke smrti může dojít také udušením, a to

---

⁹⁷ Tamtéž, s. 688.

⁹⁸ ŠTEFAN, HLADÍK: *Soudní lékařství...*, s. 180.

⁹⁹ TESAŘ: *Soudní lékařství...*, s. 689-690.

¹⁰⁰ Příloha k vyhlášce ministerstva zdravotnictví č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky (vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého).

při otočení pupečníku kolem krku. Při porodu dochází k usmrcení novorozeného dítěte zejména při předčasném přerušení přítoku krve placentou v okamžiku, kdy se dítě ještě nachází v děloze, nebo při smáčknutí a otočení pupečníku při porodu, to může zapříčinit předčasné dýchání a následné udušení. Po porodu nastává přirozená smrt zejména v důsledku vrozených vad či chorob dítěte.¹⁰¹ Hovoříme-li o neúmyslném násilném usmrcení a dojde-li k němu před porodem, jedná o usmrcení lidského plodu. Může se tak stát prostřednictvím pádu matky, vážného poranění dělohy či tupého nárazu do břišní stěny. Při porodu dochází k úmrtí novorozeného dítěte zejména při porodu operativním, kdy může dojít ke zlomení lebky dítěte anebo ke zlomení temenních či čelních kostí. Usmrcení při přirozeném porodu matkou je velmi vzácné. Nejčastěji se tak děje v okamžiku, kdy je porozena hlavička dítěte a matka se svépomocí snaží tělo dítěte vybavit. V důsledku jejího jednání dojde ke zlomení krční páteře dítěte. V takovémto případě lze zejména na krku či na předem jdoucí části těla dítěte nalézt oděrky a podlitiny od nehtů a prstů. Po porodu může neúmyslná smrt nastat z několika příčin, a to na základě překotného porodu, vykrvácení z pupečníku, zalehnutí či vlivem vzduchové embolie. Pachatelky obvykle uvádějí, že je porod překvapil, ale tento závěr je možné připustit jen, pokud žena porod neočekávala, ať už podle výpočtů od poslední menstruace či pohybů plodu.¹⁰² V takovém případě hovoříme o překotném porodu. To je takový porod, který pokračoval tak rychle, že ženu překvapil a ta porodila v poloze, v níž se zrovna nacházela. Závěr o tom, že došlo k takovému porodu, učiní znalec z nálezu na dítěti a matce. Známkou překotného porodu je zejména přetržení pupečníku, který se trhá obvykle poblíž placenty nebo těla dítěte. Může dojít také k jeho vytržení, což ukazuje na velice rychlý porod.¹⁰³ Z tohoto důvodu musí být pupečník znalcem vždy prohlédnut se zaměřením na rozlišení, zda byl přetržen nebo přestřižen.¹⁰⁴ Při překotném porodu nebývá vytvořen porodní nádor, po pádu dítěte na zem totiž nejčastěji dochází k puklinám lebky. Stává se, že žena vůbec nemusí vědět, že porodila, zvláště při poruše nervové citlivosti (zejména u míšních onemocnění). Nejčastěji dochází k překotným porodům na toaletě, neboť se porodní bolesti projevují nucením na stolicí, a proto bývá častou příčinou smrti dítěte utopení, ale nemusí tomu tak být pokaždé. Vždy je potřeba zabývat se i dalšími okolnostmi, a to zejména místem, kde se porod stal, výškou, z jaké dítě spadlo, a zda dýchalo. Co se týče vykrvácení z pupečníku, pak tato příčina smrti je velice

---

¹⁰¹ TESAŘ: *Soudní lékařství...*, s. 695.

¹⁰² TESAŘ: *Soudní lékařství...*, s. 696-697.

¹⁰³ Tamtéž, s. 695-696.

¹⁰⁴ ŠTEFAN, Jiří. MACH, Jan. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005, s. 151.

vzácná, neboť nepodvázání pupečníku ke smrti obvykle nevede.¹⁰⁵ Ke smrti dochází jen u slabých a nedostatečně vyvinutých jedinců. V případě zalehnutí dochází obvykle ke smrti dítěte ve spánku matky, a to tehdy, leží-li dítě vedle matky, která jej pokrývkou či tělem zalehne a nastane tak smrt dítěte udušením. Tento případ se však prokazuje nejobtížněji.¹⁰⁶ Úmyslná násilná smrt novorozeného dítěte může nastat při porodu a po porodu. Při porodu dochází k úmyslnému usmrcení výjimečně. Nejčastěji se tak děje odříznutím trupu dítěte v okamžiku, kdy je hlavička zaklíněna, případně uskrcením při porodu hlavičky. Po porodu může dojít k usmrcení novorozence buď aktivním, nebo pasivním jednáním pachatelky. K aktivní vraždě novorozence dochází zejména zardoušením a uskrcením. Známé jsou i případy oběšení. Pachatelka s cílem dítě udušit obvykle zavede do úst dítěte prst či jiný předmět (uhlí, kapesník, vata, papír), což způsobí roztržení hltanu a krvácení. Kusy těchto předmětů mohou být následně nalezeny až ve střevech novorozence.¹⁰⁷ Na takovéto jednání lze usuzovat ze zranění v ústech, na obličeji, přední straně krku či šiji.¹⁰⁸ Zřídka kdy dochází k usmrcení utopením, utlučením, řeznými či bodnými ranami, případně zmáčknutím hlavičky. U pasivní vraždy dochází k usmrcení dítěte tehdy, neodstraní-li pachatelka z obličeje dítěte blány, nezabalí dítě, které následně prochladne, případně jej položí obličejem k polštáři, což způsobí udušení dítěte. Pachatelka nejčastěji uvádí, že porod neočekávala, případně omdlela, dítě se narodilo mrtvé, na což usoudila z toho, že se nehýbalo. Z tohoto důvodu je vždy nezbytné prohlédnout nejen mrtvého novorozence, ale také matku dítěte.¹⁰⁹

4.1.3 Prohlídka těla pachatelky a jiné podobné úkony

Pátrání po pachatelce je potřeba zahájit ihned po nález mrtvého těla novorozeného dítěte. Pátrání musí být intenzivní s ohledem na možný nepříznivý zdravotní stav pachatelky, neboť její nedostatečné ošetření po porodu může způsobit vnitřní krvácení, případně jiné zánětlivé onemocnění, která mohou vést k jejímu bezprostřednímu ohrožení života. Vhodné je začít provádět šetření ve zdravotnických zařízeních, kde by se mohla pachatelka nacházet poté, co se její zdravotní stav zhoršil. Nelze vždy spoléhat na to, že zdravotničtí pracovníci tuto skutečnost příslušným orgánům oznámí.¹¹⁰ Poté, co je pravděpodobná matka novorozeného dítěte, a tedy i pachatelka zjištěna, je nezbytné, aby se podrobila prohlídce těla, k níž je povinna.

---

¹⁰⁵ ŠTEFAN, MACH: *Soudně lékařská...*, s. 152.

¹⁰⁶ TESAŘ: *Soudní lékařství...*, s. 696-697.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 699.

¹⁰⁸ ŠTEFAN, MACH: *Soudně lékařská...*, s. 151.

¹⁰⁹ TESAŘ: *Soudní lékařství...*, s. 700.

¹¹⁰ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 311-312.

Je totiž potřeba zjistit, zda se na jejím těle nachází stopy či následky trestného činu, které mohou spočívat zejména ve fyziologických změnách způsobených porodem, například rozšířená pánev, zbytky placenty apod.¹¹¹ Prohlídku těla provádí zásadně lékař, neboť ke zjištění stop či následků trestného činu je potřeba odborných znalostí. Na základě nich je možné odlišit takové stopy, které s trestným činem nesouvisí.¹¹² Jelikož je možné, aby prohlídku těla provedl i znalec z oboru zdravotnictví, pak by bylo s ohledem na potřebu objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení a k podání znaleckého posudku vhodné, aby byl za účelem prohlídky těla matky přibrán znalec z oboru zdravotnictví, odvětví gynekologie a porodnictví, jenž je vzhledem ke své odbornosti schopen spolehlivě určit, zda a případně kdy k porodu došlo.¹¹³ Bezpochyby nejspolehlivější metodou, díky níž lze určit, že se jedná o matku mrtvého novorozence, je zkouška krve nebo odběr jiného biologického materiálu. Provedení těchto úkonů je podezřelá žena povinna strpět.¹¹⁴ Krev či biologický materiál je následně porovnáván s materiálem získaným z placenty, byla-li nalezena, případně z těla mrtvého novorozence. V této souvislosti je potřeba vzít v úvahu možnost, že ne vždy je matkou dítěte jeho biologická matka (v případě náhradního mateřství), a proto ne vždy může krevní či jiná biologická zkouška prokázat, zda se jedná o matku mrtvého novorozence.

4.1.4 Vyšetření duševního stavu pachatelky

Jelikož se jedná o specifický trestný čin, v němž hraje důležitou roli mimořádný psychický stav pachatelky, pak mám za to, že je vždy nezbytné provést vyšetření jejího duševního stavu. Tento druh ohledání je možný pouze ve stádiu zahájeného trestního stíhání. Jestliže OČVTŘ na základě výsledků dokazování dojdou k názoru, že je potřeba vyšetřit duševní stav pachatelky, a to zejména z důvodu podezření, že byla v době spáchání trestného činu ve stavu nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti, pak přiberou znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie.¹¹⁵ Toto vyšetření lze provést jak ambulantně, tak formou pozorování duševního stavu v ústavu, nebo ve specializovaném zdravotnickém zařízení věznice. V takovémto případě musí o umístění pachatelky do předmětného ústavu rozhodnout na návrh státního zástupce soud.¹¹⁶ Shledá-li znalec, že jsou u pachatelky příznaky nasvědčující její nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti, pak se zároveň vysloví, zda je její pobyt na svobodě

---

¹¹¹ § 114 odst. 1 TŘ.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1634 (§ 114 TŘ).

¹¹³ § 105 odst. 1 TŘ.

¹¹⁴ § 114 odst. 2 TŘ.

¹¹⁵ § 116 odst. 1 TŘ.

¹¹⁶ § 116 odst. 2 TŘ.

nebezpečný.¹¹⁷ Závěr o tom, zda byla pachatelka v době spáchání činu příčetná, je závěrem právním, kdy znalecký posudek je pouze jedním z podkladů pro vytvoření takového závěru.¹¹⁸

4.2 Výpověď obviněné

Poté, co je pravděpodobná pachatelka, tedy žena podezřelá z vraždy novorozенého dítěte obviněna, je nezbytné, aby byla vyslechnuta. V takovém případě hovoříme o výslechu obviněné. Výslech obviněné má zásadní význam, a to zejména proto, že předmětem řízení je její jednání a pouze ona o tomto jednání může podat nejpřesnější údaje. Její výpověď je i prostředkem její obhajoby. Obviněná nesmí být v průběhu výslechu, jakkoliv k výpovědi a doznání donucována, neboť nemá povinnost vypovídat, načež má také právo neposkytovat důkazy svědčící v její neprospěch. Dozná-li se k vraždě novorozенého dítěte, pak toto nestačí jako jediný důkaz k jejímu odsouzení. Obsah takového doznání se považuje za věrohodný jen tehdy, je-li věrohodnost prokázána dalšími důkazy. Je nezbytné podotknout, že lživá výpověď obviněné není trestným činem křivé výpovědi.¹¹⁹ Během výslechu je obviněné pokládáno značné množství otázek. Ačkoliv se zdá logičtější, aby byly pokládány pouze porodníkem při vypracovávání jeho znaleckého posudku, je ale nezbytné, aby byly tyto skutečnosti zaznamenány také procesní formou prostřednictvím OČVTŘ bezprostředně po obvinění matky novorozенého dítěte, neboť s odstupem času hrozí zkreslování předmětných údajů obviněnou.¹²⁰ OČVTŘ se obviněné ženy zejména dotazují na to, kdy měla poslední menstruaci a kdy zjistila její vynechání, kdy a jak zjistila, že je těhotná, zda navštívila odborného lékaře, či proč jej nenavštívila, kdo je otcem dítěte, zda byl informován o těhotenství a jak zareagoval, případně proč informován nebyl, zda tajila těhotenství a pokud ano, jakým způsobem, kdy na sobě začala pociťovat změny v souvislosti s těhotenstvím a první pohyby dítěte. Dále je obviněná dotazována na popis průběhu porodu a na to, jakou mělo dítě po porodu barvu kůže těla, rtů, nehtů, jak s dítětem po porodu nakládala, za jakou dobu z ní vyšla placenta, kdy a jakým způsobem uklízela stopy po porodu.¹²¹ Tyto otázky nesmí být kapciózní, tedy takové, které jsou záměrně formulovány tak, aby obviněná nepoznala jejich pravý smysl a tím byla

---

¹¹⁷ § 116 odst. 3 TR.

¹¹⁸ FENYK, CÍSAŘOVÁ, GŘIVNA: *Trestní právo procesní...*, s. 391.

¹¹⁹ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 393-397.

¹²⁰ CHMELÍK: *Rukověť kriminalistiky...*, s. 313-314.

¹²¹ Tamtéž, s. 312-313.

svedena proti své vůli k odpovědi, kterou by jinak neučinila. Stejně tak je zakázané obviněné pokládat otázky sugestivní, což jsou otázky obsahující odpověď, kterou si tazatel přeje slyšet.¹²²

4.3 Výpověď svědka

OČVTR může být k výpovědi vyzvána také osoba odlišná od obviněné. V takovém případě hovoříme o svědkovi. Svědek má povinnost vypovídat o skutečnostech, které viděl, slyšel nebo jinak bezprostředně vnímal. Protože není svědecká způsobilost zákonem stanovena, pak může být svědkem i dítě a osoba s psychickými či fyzickými vadami. Vždy je nutné zkoumat schopnost této osoby správně vnímat či vypovídat, při pochybnostech vyřeší tuto otázku znalec.¹²³ Jako svědkové obvykle přicházejí do úvahy oznamovatel, svědci vraždy novorozence, svědci, kteří viděli pachatelku přicházet či odcházet z místa činu, osoby, které byly na místě činu bezprostředně po činu, nebo se na místo činu dostavily jako první, případně osoby, které znají obviněnou.¹²⁴ Pokud jsou takovéto osoby OČVTR známy, pak jsou tyto povinné se po předvolání dostavit a vypovídat jako svědci.¹²⁵ Svědek má tedy na rozdíl od obviněné povinnost vypovídat o tom, co je mu známo o trestném činu, o obviněné, případně o jiných okolnostech důležitých pro trestní řízení. Jako svědkové trestného činu vraždy novorozence matkou bývají nejčastěji předvoláni rodinní příslušníci obviněné ženy, zejména její rodiče, manžel či druh, neboť u těchto je nejpravděpodobnější, že těhotenství obviněné zaznamenali. Tyto osoby však mají zákonem dané právo odepřít výpověď,¹²⁶ a tedy je možné, že svého zákonného práva využijí. Z tohoto důvodu je vhodné, aby OČVTR pátraly i po dalších svědcích z okolí obviněné, ať už se jedná o kolegy z práce, sousedy či jiné osoby, které mohly její těhotenství zaznamenat. I tyto svědkové však mají právo odepřít výpověď, ale to jen tehdy, pokud by svou výpovědí způsobili nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, sourozenci, manželu, druhu apod.¹²⁷ V tomto případě však může svědek odepřít výpověď jen v tom směru, a pokud tu je právě uvedený důvod, tedy pokud sám vraždu novorozence spáchal, obviněnou k vraždě novorozence naváděl, případně jí jinak napomáhal. Otázky kladené svědkům spočívají zejména v tom, zda věděli o těhotenství obviněné, jak se obviněná ke svému těhotenství stavěla, eventuálně, zda těhotenství tajila, případně jaké byly její rodinné či partnerské vztahy.

---

¹²² JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 397.

¹²³ Tamtéž, s. 400-401.

¹²⁴ CHMELÍK: *Rukověť kriminalistiky...*, s. 336.

¹²⁵ § 97 TR.

¹²⁶ § 100 odst. TR.

¹²⁷ § 100 odst. 2 TR.

4.4 Znalecký posudek a rozrušení způsobené porodem

Bezpochyby nejvýznamnějším důkazním prostředkem v případě trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je znalecký posudek, a to z důvodu zjištění, zda byla naplněna subjektivní stránka trestného činu, tedy, zda se pachatelka v době spáchání trestného činu nacházela ve stavu rozrušení způsobeném porodem. Pro posouzení otázky je OČVTŘ přibrán znalec z oboru zdravotnictví, odvětví gynekologie a porodnictví. Pouze tento je kompetentní se předmětnými otázkami zabývat, neboť jde o posouzení projevů rodičky při porodu nebo bezprostředně po něm.¹²⁸ Chybně bývá znalec OČVTŘ dotazován, zda se pachatelka dopustila trestného činu v rozrušení způsobeném porodem, protože odpověď na tuto otázku je součástí právního posouzení, k němuž je příslušný pouze soud, nikoliv znalec. Znalecký posudek dává pouze podklad pro rozhodnutí v podobě zodpovězení odborných otázek.¹²⁹ Rozrušení způsobené porodem totiž neobsahuje pouze výlučné faktory vyvolané průběhem porodu, ale i další otázky jako je například sociální či životní situace pachatelky. Tyto otázky překračují rámec odbornosti znalce.

OČVTŘ musí porodníkovi pokládat takové otázky, z nichž je následně možné dovodit naplnění skutkové podstaty co do existence rozrušení způsobeného porodem. Znalec má tedy hodnotit nejen vliv průběhu porodu na duševní stav rodičky, ale také v kontextu poukázat na okolnosti jejího osobního života v době porodu i předtím a na míru, jak tyto okolnosti mohly ovlivnit duševní stav pachatelky v době činu. Všechny tyto faktory musí hodnotit v jejich vzájemné souvislosti. Úkolem znalce porodníka je tedy zjistit všechny okolnosti, které porod pachatelky provázely, zejména zda se u pachatelky jednalo o její první porod a pokud ne, jak probíhaly její předchozí porody, jak probíhal předmětný porod (bolestivost, délka, obtížnost, komplikace), jaké byly znalosti pachatelky o průběhu porodu a o pomoci, kterou je nutné dítěti poskytnout, jaké skutečnosti z doby před porodem mohly mít vliv na fyziologický průběh porodu, zda mohl porod nastat tak, jak tvrdí pachatelka, zda si byla schopná v době porodu přivolat odbornou pomoc, zda se jednalo o porod samovolný či předčasný, co bylo jeho příčinou, zda se mohlo dítě narodit živé a projevovat se tak, jak tvrdí pachatelka, případně zda bylo po porodu nutné vyhledat lékařskou pomoc. Znalec bývá také dotazován na skutečnosti vzniklé před porodem, jimiž mohl být duševní stav pachatelky ovlivněn nad míru obvyklou a

---

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 1974, sp. zn. 7 To 45/73.

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2015, sp. zn. 4 Tdo 702/2015.

po jakou dobu, zda byla pachatelka schopná poskytnout novorozenci nutnou pomoc a jaké skutečnosti ovlivňovaly její jednání vůči novorozenému dítěti.¹³⁰

Aby se u pachatelky mohlo hovořit o stavu rozrušení způsobeném porodem, měl by znalec na základě shora uvedených otázek dojít k závěru, že se jednalo o takové rozrušení, které není běžným rysem každého porodu a muselo mít původ v procesech provázejících porod. Tyto procesy pak musely být natolik mimořádné, aby běžný stres a rozrušení ovlivnily natolik, že došlo k nestandardní změně chování rodičky, které zapříčinilo odbourání vznikajícího přirozeného mateřského vztahu k novorozenému dítěti a vznik iracionálního násilí proti tomuto novorozenci jako původci toho, co mimořádné rozrušení a změnu vědomí zavinilo.¹³¹ Je nezbytné podotknout, že znalci obecně nepřísluší provádět hodnocení důkazů, ten pouze vyjadřuje své znalecké stanovisko, které neobsahuje závěr o věrohodnosti té či oné informace. Ačkoliv by se to tak mohlo zdát, znalecký posudek není nevyvratitelným a nedotknutelným důkazem. OČTVŘ jím nejsou bezpodmínečně vázány a hodnotí jej volně jako každý jiný důkaz. To ale neznamená, že by mohly svým laickým názorem nahradit odborné závěry znalce, ale mohou mít pochybnosti o věcné správnosti a úplnosti znaleckého posudku.¹³²

Vypracovaný znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví gynekologie a porodnictví, je následně společně s posudkem soudního lékaře, případně psychiatra hodnocen OČVŘ vzájemně s ostatními důkazními prostředky. OČVŘ přihlíží také k dalším okolnostem, a to zda pachatelka svůj porod před okolím tajila, zda se na něj připravovala, jak se po porodu zachovala, případně také k jejím rodinným a partnerským vztahům.

---

¹³⁰ KUČERA: Význam znaleckých posudků..., s. 35.

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. května 2014, sp. zn. 7 Tdo 571/2014-18.

¹³² JELÍNEK: *Trestní právo procesní*..., s. 436-437.

5 Trestní odpovědnost

Ačkoliv je OČVTR prokázáno, že se pachatelka dopustila trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, neznamená to, že musí být vždy za tento trestný čin trestně odpovědná. Mohou nastat tři situace, v jakých nebude odsouzení pachatelky v důsledku absence její trestní odpovědnosti možné. A to tehdy, dopustila-li se trestného činu v okamžiku, kdy byla nepřičetná, nedovršila-li v době spáchání trestného činu věku 15 let, nebo došlo k promlčení její trestní odpovědnosti.

5.1 Problematika přičetnosti

Přičetností rozumíme způsobilost být pachatelem trestného činu, pokud závisí na jeho duševních schopnostech. Je podmíněna schopností chápat význam svého činu pro společnost a ovládat své jednání. Při zkoumání této problematiky je nutné rozlišovat mezi přičetností, zmenšenou přičetností a odpovědností za trestné činy pod vlivem alkoholu či jiné návykové látky.

5.1.1 Nepřičetnost

Pachatelka je nepřičetná, a tedy není trestně odpovědná, pokud pro duševní poruchu nemohla v době činu rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo jej ovládat.¹³³ Podkladem pro závěr o tom, zda byla pachatelka v době spáchání činu nepřičetná, je znalecký posudek z odvětví zdravotnictví, oboru psychiatrie.¹³⁴ Pachatelka jednala v nepřičetnosti, pokud byly v době spáchání činu kumulativně splněny tyto podmínky: trpěla duševní poruchou, byla zbavena schopnosti rozpoznat protiprávnost svého činu nebo ovládnout své jednání a ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti byla důsledkem duševní poruchy. Postačí však, aby byla ztracena pouze jedna z těchto schopností.

Duševní poruchou rozumí zákon duševní poruchu vyplývající z duševní nemoci, hlubokou poruchu vědomí, mentální retardaci, těžkou sociální poruchu osobnosti nebo jinou těžkou duševní nebo sexuální odchylku.¹³⁵ Může tak například nastat situace, kdy pachatelka v důsledku silného epileptického záchvatu ztratí ovládací schopnost a své novorozené dítě usmrtí. Ke ztrátě schopnosti rozpoznávací by pak mohlo dojít tehdy, pokud by pachatelka trpěla schizofrenií, mani depresivní poruchou či depresivními reakcemi se suicidálními sklony a v důsledku těchto duševních poruch a odchylek by nedokázala rozpoznat protiprávnost svého

---

¹³³ § 26 TZ.

¹³⁴ Viz kapitola 4.

¹³⁵ § 123 TZ.

jednání. Může se jednat o choroby maniodepresivního či schizofrenního okruhu generující obavy z budoucnosti či různé paranoidní bludy. Pokud je tedy ztráta rozpoznávací či ovládací schopnosti důsledkem duševní poruchy, pak není pachatelka trestně odpovědná a dopustila se tzv. činu jinak trestného.¹³⁶ V takovémto případě pak státní zástupce dle § 172 odst. 1 písm. e) TZ trestní stíhání obviněné zastaví, nebo po podání obžaloby soud obžalovanou obžaloby zproští dle § 226 písm. d) TŘ. To však nebrání tomu, aby bylo pachatelce uloženo ochranné léčení, či zabezpečovací detence, a to buď soudem ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce dle § 239 odst. 1 TŘ, nebo ve výroku zprošťujícího rozsudku či usnesením uloženém ve veřejném zasedání dle § 230 odst. 2 TŘ. Je nezbytné podotknout, že nastane-li duševní porucha až po spáchání trestného činu a obviněná není schopna chápat smysl trestního stíhání, může státní zástupce a soud trestní stíhání obviněné přerušit.¹³⁷ Výskyt duševních poruch u žen po porodu přitom není ničím neobvyklým. Hovoříme o tzv. laktačních psychózách, které mohou mít různých původ i obraz, mohou být vázány na těhotenství, porod i samotné poporodní změny. Mnohdy dochází v důsledku porodu k aktivaci již dříve proběhlých psychóz. Mezi nejčastější psychózy patří zejména schizofrenie a delirium způsobené v důsledku hnisavého zánětu rodičky, díky nimž podléhá rodička měnícím se afektům, iluzím a halucinacím, a dále pak deprese.¹³⁸

5.1.2 Zmenšená přičetnost

Zmenšenou přičetností rozumíme stav, ve kterém byla v důsledku duševní poruchy výrazně zeslabena buď schopnost pachatelky rozpoznat, že spáchaný čin je protiprávní, nebo schopnost ovládat své jednání.¹³⁹ Pachatelka je v tomto případě trestně odpovědná za trestný čin dle § 142 TZ, jelikož zde není vyloučena její trestní odpovědnost, ale zmenšená přičetnost odůvodňuje vůči pachatelce zvláštní postup¹⁴⁰ spočívající v tom, že nepřivedila-li si zmenšenou přičetnost ani z nedbalosti vlivem návykové látky, pak k tomu soud přihlédne při stanovení druhu trestu a jeho výměry.¹⁴¹ Jedná-li se o mladistvou pachatelku, pak přihlédne soud pro mládež také k tomu, že mladistvá spáchala provinění ve stavu zmenšené přičetnosti, který si přivedila vlivem návykové látky.¹⁴²

---

¹³⁶ Tímto pojmem rozumíme čin, který je v daném případě beztrestný, ačkoliv v případě jiném a za jiných okolností by trestný byl. JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 142.

¹³⁷ § 173 odst. 1, § 188 odst. 1 písm. d), § 224 odst. 1 TŘ.

¹³⁸ TICHÝ, Jiří. Poporodní psychózy. *Kriminalistický sborník*. Praha: Ředitelství služby kriminální policie: Ústředna kriminální policie Policejního prezidia ČR: Ministerstvo vnitra ČR, 1980, roč. 24, č. 7, str. 391-394.

¹³⁹ § 27 TZ.

¹⁴⁰ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 210.

¹⁴¹ § 40 odst. 1 TZ

¹⁴² § 25 odst. 2 ZSVM.

5.1.3 Alkohol a jiné návykové látky

Návykovou látkou zákon rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti či sociální chování.¹⁴³ Při posuzování trestného činu spáchaného pod vlivem návykové látky se rozlišuje, jaký byl duševní stav pachatelky před aplikací návykové látky a jaký vliv měla aplikace návykové látky na přičetnost pachatelky. Mám za to, že mohou nastat dvě rozdílné situace, každá z nich má jiný dopad na pachatelčinu trestní odpovědnost.

První situace nastane, pokud se pachatelka uvede do stavu nepřičetnosti, aby v něm spáchala trestný čin vraždy novorozence, toto jednání nazýváme jako tzv. *actio libera in causa dolosa*. V takovém případě se její trestní odpovědnost posuzuje od doby, kdy byla přičetná a uváděla se do stavu nepřičetnosti, a proto je plně odpovědná za úmyslný trestný čin.¹⁴⁴ Lze si představit modelovou situaci, kdy by se pachatelka před porodem úmyslně uvedla prostřednictvím návykové látky do stavu nepřičetnosti, aby tak spáchala vraždu novorozeného dítěte, ale vlivem okolností se dostane do mimořádného psychického stavu rozrušení způsobeného porodem. Je tedy otázkou, zda bude taková pachatelka odpovědná za trestný čin vraždy dle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ, nebo za trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 TZ. Aby byl takovýto trestný čin kvalifikován dle § 142 TZ, pak je nezbytné, aby k usmrcení novorozence došlo v důsledku rozrušení způsobeného porodem. Mám za to, že pokud se pachatelka v okamžiku přivedení se do stavu nepřičetnosti nacházela ve stavu rozrušení způsobeném porodem (ačkoliv si lze tuto situaci těžko představit), pak by měla být odpovědná za trestný čin dle § 142 TZ. Problematičtější se jeví situace, kdy by se pachatelka v okamžiku přivedení se do stavu nepřičetnosti v rozrušení způsobeném porodem nenacházela. To by mohlo vést k závěru, že by v takovémto případě měla být odpovědná za trestný čin vraždy dle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ. Avšak mám za to, že v tomto případě je vhodné vycházet z judikatury, a to konkrétně rozhodnutí Krajského soudu v Brně z roku 1953. Soud v něm vyjádřil názor, že pokud těhotná žena pojala již před porodem úmysl zbavit se vraždou svého novorozeného dítěte, pak toto nevyklučuje, aby byl čin posuzován jako trestný čin dle § 142 TZ, pokud pachatelka při porodu nebo bezprostředně po něm v rozrušení způsobeném porodem úmyslně novorozence usmrtí.¹⁴⁵

---

¹⁴³ § 130 TZ.

¹⁴⁴ § 360 odst. 2 TZ.

¹⁴⁵ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 11. března 1953, sp. zn. 8 To 13/53.

Druhou situací je jednání v zaviněné nepřičetnosti, která je posuzováno jako trestný čin opilství dle § 360 TZ, kdy se pachatelka požitím alkoholu, aplikací návykové látky či jinak přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí jednání, které má jinak znaky trestného činu. Jednání pachatelky se tak vztahuje jen na uvedení se do stavu nepřičetnosti, nikoliv na jednání v tomto stavu učiněné. Obecně lze za tento trestný čin uložit trest odnětí svobody v délce trvání od tří do deseti let, ale neboť lze za trestný čin dle § 142 TZ uložit trest odnětí svobody v délce trvání od tří do osmi let, pak bude pachatelce na základě zákona uložen tento mírnější trest.¹⁴⁶

Rozlišení rozrušení způsobeného porodem od nepřičetnosti či zmenšené přičetnosti je otázkou velmi komplikovanou, k jejímu zodpovězení jsou kompetentní pouze znalci, a to psychiatr a porodník.

5.2 Problematika věku

Pokud pachatelka v době spáchání činu jinak trestného nedovršila patnáctý rok věku, pak není trestně odpovědná.¹⁴⁷ Trestní odpovědnost začíná teprve dnem následujícím po dni patnáctých narozenin.¹⁴⁸ Jestliže pachatelka však spáchala trestný čin¹⁴⁹ v době, kdy dovršila patnáctý a nepřekročila osmnáctý rok věku, označujeme ji jako mladistvou. Posuzování pachatelky jako mladistvé je nezávislé na tom, zda byla pachatelce podle soukromého práva přiznána plná svéprávnost před nabytím zletilosti.¹⁵⁰ U mladistvé pachatelky je potřeba zkoumat (mimo věku a přičetnosti) také skutečnost, zda dosáhla takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohla rozpoznat protiprávnost svého činu a ovládat své jednání.¹⁵¹ Případná nezralost musí být podstatná, mladistvá tedy nedosahuje takového stupně vývoje, jakého dosahují její vrstevníci. Stupeň rozumového a mravního vývoje každého mladistvého je přitom ovlivněn řadou faktorů, zejména genetickou dispozicí, prostředím, v němž vyrůstá, vzory a autoritami v jeho okolí, vlivem rodiny, péčí věnovanou mladistvému a jeho začleněním do kolektivu osob stejné věkové skupiny.¹⁵² Mají-li OČVTŘ o zralosti mladistvé pachatelky pochybnosti, přiberou do řízení dva znalce, znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii, a znalce z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví

---

¹⁴⁶ § 360 odst. 1 TZ.

¹⁴⁷ § 25 TZ a § 89 odst. 1 ZSVM.

¹⁴⁸ § 139 TZ.

¹⁴⁹ Jestliže spáchala trestný čin mladistvá pachatelka, pak dle § 6 odst. 1 ZSVM nehovoříme o trestném činu, nýbrž o provinění.

¹⁵⁰ § 37 OZ.

¹⁵¹ § 5 odst. 1 ZSVM.

¹⁵² JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 219.

psychologie se specializací na dětskou psychologii.¹⁵³ Stejně tak OČVTŘ přiberou znalce v případě, jsou-li pochybnosti o přičetnosti pachatelky. Učiní-li OČVTŘ na základě vyhotovených znaleckých posudků a jiných důkazů závěr o tom, že mladistvá pachatelka nedosáhla takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohla rozpoznat protiprávnost svého činu, případně byla v době jeho spáchání nepřičetná, pak bude její trestní stíhání zastaveno, případně bude zproštěna obžaloby, jak je tomu v případě dospělé nepřičetné pachatelky.

Jestliže však nemají OČVTŘ pochybnost o rozumovém a mravním vývoji ani přičetnosti mladistvé pachatelky a je-li její vina v trestním řízení prokázána, pak může být za své provinění odsouzena. Právní úprava trestního řízení, trestní odpovědnosti mladistvé i ukládání jednotlivých sankcí se však velmi odlišuje od trestání dospělých pachatelek, a proto se jí v následující kapitole věnuji pouze okrajově.

5.3 Promlčení trestní odpovědnosti

Hovoříme-li o promlčení trestní odpovědnosti, pak v takovémto případě je pachatelka trestně odpovědná, ale po uplynutí zákonem stanovené promlčecí doby její trestní odpovědnost za spáchaný trestný čin zaniká. Důvody jsou nejen hmotněprávní, kdy uplynutím času slábne, až zaniká potřeba trestněprávní reakce na trestný čin, ale také procesní spočívající v obtížích při dokazování. Ty jsou zapříčiněny tím, že s plynutím času oslabuje síla důkazních prostředků, případně nelze důkazní prostředky vůbec opatřit. Účelem promlčení je také stimulace orgánů činných v trestním řízení k aktivitě a s tím spojeným urychlením trestního řízení.¹⁵⁴ Neboť horní hranice trestní sazby činí osm let, pak trestní odpovědnost pachatelky zanikne uplynutím pěti let od spáchání vraždy novorozence.¹⁵⁵ V případě mladistvé pachatelky pak dochází k zániku její trestní odpovědnosti uplynutím tří let od spáchání provinění.¹⁵⁶

---

¹⁵³ § 58 odst. 1 ZSVM.

¹⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 455 (§ 34 TZ).

¹⁵⁵ § 34 odst. 1 písm. c) a odst. 2 TZ.

¹⁵⁶ § 8 odst. 1 písm. c) ZSVM.

6 Sankcionování

K řízení o trestném činu vraždy novorozeného dítěte matkou je věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Nejde-li místo činu zjistit, nebo byl-li spáchán v cizině, je příslušný krajský soud, v jehož obvodu obviněná bydlí, pracuje nebo se zdržuje. Nedají-li se tato místa zjistit, pak koná řízení soud, v jehož obvodu vyšel trestný čin najevo.¹⁵⁷ K řízení o provinění mladistvé pachatelky je příslušný soud pro mládež, což je zvláštní senát nebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu věcně a místně příslušného krajského soudu.¹⁵⁸ Stejně tak je krajský soud příslušný k jednání o trestném činu opilství, pokud čin jinak trestný naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou.¹⁵⁹ Jak jsem již uvedla, právní úprava trestání mladistvé pachatelky je velice specifická a obsáhlá, a proto se jí vzhledem k omezenému rozsahu mé práce nemohu podrobněji věnovat. V následujících podkapitolách podrobněji rozvádím pouze jednotlivé tresty, jež lze uložit dospělé příčetné pachatelce, a trestní opatření, která lze uložit pachatelce nepřičetné či zmenšeně příčetné.

6.1 Tresty

Zákon stanoví, že pachatelce dokonatého trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou lze uložit trest odnětí svobody v rozmezí od tří do osmi let. U mladistvé pachatelky se trestní sazba snižuje na polovinu, kdy horní hranice nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok, a tudíž jí lze uložit trestní opatření odnětí svobody¹⁶⁰ v rozmezí od jednoho roku do čtyř let.¹⁶¹ Protože horní hranice trestní sazby stanovená zákonem přesahuje pět let, řadíme trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou mezi zločiny.¹⁶² To má vliv zejména s ohledem na trestnost přípravy tohoto trestného činu, ta je trestná pouze u zvlášť závažných zločinů, u nichž to trestní zákoník výslovně stanoví.¹⁶³ Příprava trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou tedy trestná není. Došlo-li k jednání, kterého se pachatelka dopustila v úmyslu trestný čin spáchat, a k dokonání trestného činu nedošlo, pak hovoříme o pokusu, který je trestný, a to podle trestní sazby stanovené na dokonaný trestný čin.¹⁶⁴

---

¹⁵⁷ § 17 odst. 1 písm. a) a § 18 TŘ.

¹⁵⁸ § 2 odst. 2 písm. d) ZSVM.

¹⁵⁹ § 17 odst. 2 TZ.

¹⁶⁰ Právní následek provinění mladistvé označujeme jako trestní opatření, nikoliv trest.

¹⁶¹ § 31 odst. 1 ZSVM.

¹⁶² § 14 odst. 3 TZ.

¹⁶³ § 20 odst. 2 TZ.

¹⁶⁴ § 20 odst. 1 a 2 TZ.

Při ukládání trestu musí soud vycházet z obecných zásad pro ukládání trestních sankcí, tedy nejen trestů, ale i ochranných opatření. Při stanovení druhu a výměry trestu přihlíží soud zejména k povaze a závažnosti trestného činu, k osobním, majetkovým, rodinným a jiným poměrům pachatelky, k jejímu dosavadnímu způsobu života, k jejímu chování po spáchání trestného činu a účinkům a důsledkům, které lze od trestu očekávat pro její budoucí život.¹⁶⁵ Soud taktéž přihlíží k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem. Za trestný čin vraždy novorozeného matkou může být pachatelce uložen pouze trest odnětí svobody, a to buď nepodmíněný, nebo podmíněný. Je potřeba zmínit, že ať už se jedná o trest odnětí svobody podmíněný, či nepodmíněný, pak ty nelze vykonat, dojde-li k jejich promlčení. Promlčecí doba může činit v závislosti na délce uloženého trestu deset nebo pět let.¹⁶⁶

6.1.1 Nepodmíněný trest odnětí svobody

Nepodmíněný trest odnětí svobody je považován za univerzální trest, který lze uložit za každý trestný čin kterémukoliv pachateli. Jedná se však o trest nejpřísnější, a proto má být ukládán jen tehdy, pokud mírnějšími tresty nelze dosáhnout účelu trestu.

Při ukládání tohoto trestu přihlíží soud zejména k rodinnému zázemí pachatelky, její finanční situaci, zda do spáchání tohoto trestného činu žila řádný život, případně zda existuje možnost nápravy pachatelky. Soud přihlíží i k polehčujícím okolnostem dle § 41 TZ, ale není možné, aby byla touto polehčující okolností okolnost, která je zákonným znakem trestného činu.¹⁶⁷ Není proto možné, aby soud přihlédl k silnému rozrušení jako polehčující okolnosti ve smyslu § 41 písm. b) TZ, neboť rozrušení, konkrétně rozrušení způsobené porodem, je zákonným znakem trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Jako polehčující okolnost však může svědčit spáchání trestného činu pod nátlakem či hrozbou, ať už ze strany partnera, manžela či rodiny, případně spáchala-li pachatelka trestný čin pod vlivem tíživých osobních poměrů, pokud si je sama nezpůsobila. Ty mohou spočívat například v nepříznivé finanční situaci, rodinném prostředí a psychickém či fyzickém týrání. Mezi polehčující okolnosti lze zařadit i skutečnost, že pachatelka spáchala trestný čin ve věku blízkém mladistvým, svůj trestný čin sama oznámila, jeho spáchání litovala, před jeho spácháním vedla řádný život, což může spočívat například v řádné výchově jejích dětí. Soud dle § 42 TZ přihlíží také k přitěžujícím okolnostem, kdy přichází v úvahu skutečnost, zda pachatelka spáchala vraždu novorozence zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, případně již byla pro trestný

---

¹⁶⁵ § 39 odst. 1 TZ.

¹⁶⁶ § 94 odst. 1 písm. c) a d) TZ.

¹⁶⁷ § 39 odst. 4 TZ.

čin v minulosti odsouzena. V takovém případě soud přihlíží i k dalším okolnostem, a to době, která uplynula od předchozího trestného činu a k souvislostem později spáchaného trestného činu s předchozí trestnou činností.¹⁶⁸ Soud však nemůže vzít v úvahu jako přitěžující okolnost skutečnost, že pachatelka spáchala trestný čin ke škodě dítěte dle § 42 písm. h) TZ, neboť to je již obsaženo ve skutkové podstatě tohoto trestného činu.

Soud může trest odnětí svobody mimořádně snížit pod dolní nebo zákonem stanovenou hranici trestní sazby, pokud má za to, že by použití zákonem stanovené trestní sazby bylo pro pachatelku nepřiměřeně přísné a lze dosáhnout její nápravy i trestem kratšího trvání. Při snížení trestu je možné uložit trest odnětí svobody v délce trvání kratší než jeden rok.¹⁶⁹

Pokud soud uloží pachatelce nepodmíněný trest odnětí svobody na samé dolní hranici, tedy v délce trvání tři roky, pak ji zařadí do věznice s dozorem.¹⁷⁰ Je-li pachatelce uložen trest vyšší, zařadí ji soud do věznice s ostrahou.¹⁷¹

Soud může tehdy, trpí-li pachatelka například chorobným duševním stavem či jinou chorobou výkon trestu na potřebnou dobu dle § 322 odst. 1 TR odložit. Pokud již pachatelka trest vykonává, může předseda senátu výkon trestu přerušit dle § 325 odst. 1 TR. To má význam zejména v případě duševních poruch, které se mohou po odsouzení pachatelky vyskytnout v souvislosti s prodělaným porodem, ať už se jedná o schizofrenii, depresivní stavy či laktační psychózu.

6.1.2 Podmíněný trest odnětí svobody

Uložení podmíněného trestu odnětí svobody je možné pouze tehdy, je-li pachatelce uložen trest na samé dolní hranici trestní sazby, tedy ve výši tří let. Výkon trestu je možné odložit jen pokud nepřevyšuje tři roky a má-li soud za to, že vzhledem k osobě a poměrům pachatelky, zejména s přihlédnutím k jejímu dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje, a k okolnostem případu, není potřeba výkonu trestu, aby pachatelka vedla řádný život.¹⁷² Při podmíněném odsouzení soud zároveň stanoví zkušební dobu na jeden rok až pět let, kdy zkušební doba začíná běžet právní mocí rozsudku.¹⁷³ Soud tedy sice vynese odsuzující rozsudek, ale výkon trestu odloží pod podmínkou, že se bude pachatelka během stanovené

---

¹⁶⁸ KRÁL, Vladimír. In DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář. I díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 348 (§ 42 trestního zákoníku).

¹⁶⁹ § 58 odst. 1, odst. 3 TZ.

¹⁷⁰ § 56 odst. 2 písm. b) TZ.

¹⁷¹ § 56 odst. 2 písm. c) TZ.

¹⁷² § 81 odst. 1 TZ.

¹⁷³ § 81 odst. 2 TZ.

zkušební doby řádně chovat, případně vyhoví dalším stanoveným požadavkům.¹⁷⁴ Ve zkušební době mohou být pachatelce uloženy přiměřené povinnosti vedoucí k tomu, aby vedla řádný život. Může jít například o léčení závislosti na návykových látkách, účast na programech psychologického poradenství, o zdržení se požívání alkoholických nápojů či jiných návykových látek. Před vyslovením podmíněného odsouzení musí soud zevrubně zkoumat pachatelčin život, její nynější vztah ke spáchanému trestnému činu a možnost její převýchovy.¹⁷⁵ Poté soud provádí kontrolu nad chováním pachatelky nejméně jednou za šest měsíců, kdy zjišťuje, zda vede řádný život nebo dodržuje omezení jí uložená.¹⁷⁶ Pokud vedla pachatelka v celé zkušební době řádný život a přitom vyhověla uloženým podmínkám, rozhodne soud, že se osvědčila. Jinak soud rozhodne, že se trest odnětí svobody vykoná, zároveň rozhodne o způsobu výkonu trestu.¹⁷⁷ O vykonání trestu, může soud rozhodnout také během zkušební doby. Je možné, aby i tehdy, pokud pachatelka zavinila příčinu pro nařízení výkonu trestu, soud rozhodl, že se podmíněné odsouzení ponechává v platnosti, a to vzhledem k okolnostem případu a osobě pachatelky. Tehdy soud stanoví nad odsouzenou dohled, přiměřeně prodlouží zkušební dobu nebo stanoví přiměřená omezení či povinnosti.¹⁷⁸ V případě, že se pachatelka osvědčila, pak se se na ni hledí, jako by nebyla odsouzena, tím zanikají důsledky vyplývající z odsouzení pachatelky.¹⁷⁹ Prakticky největší výhodou pro pachatelk z toho plynoucí je skutečnost, že se zahlazené odsouzení nevykazuje ve výpisu z evidence Rejstříku trestů, to má svůj význam zejména v okamžiku hledání zaměstnání.¹⁸⁰

6.1.3 Podmíněný trest odnětí svobody s dohledem

Jedná se o přísnější alternativu k podmíněnému odsouzení. Vyslovením podmíněného odkladu se nad pachatelkou stanoví dohled. Podmíněný trest odnětí svobody s dohledem je pachatelce ukládán jen tehdy, pokud je třeba zvýšeně sledovat a kontrolovat její chování a poskytnout jí potřebnou péči a pomoc ve zkušební době.¹⁸¹ Tento trest je možné uložit pouze za podmínek vyžadovaných k uložení podmíněného trestu. Dohled vykonává úředník Probační a mediační služby, ten také realizuje probační plán dohledu a kontroluje dodržování podmínek

---

¹⁷⁴ FENYK, CÍSAŘOVÁ, GŘIVNA: *Trestní právo procesní...*, s. 324.

¹⁷⁵ Rozhodnutí č. 32/72. Dostupné z: FENYK, CÍSAŘOVÁ, GŘIVNA: *Trestní právo procesní...*, s. 325.

¹⁷⁶ § 329 TR.

¹⁷⁷ § 83 odst. 5 TZ.

¹⁷⁸ § 83 odst. 1 TZ.

¹⁷⁹ § 83 odst. 4 TZ.

¹⁸⁰ § 13 odst. 1 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

¹⁸¹ § 84 TZ.

uložených odsouzené soudem¹⁸² nebo vyplývajících ze zákona.¹⁸³ Zkušební doba, která začíná běžet právní mocí rozsudku, činí stejně jako u podmíněného odnětí svobody jeden rok až pět let. Pachatelce je rovněž možné uložit stejná omezení nebo přiměřené povinnosti jako je tomu u podmíněného trestu odnětí svobody. Vedla-li pachatelka ve zkušební době řádný život a vyhověla uloženým podmínkám, pak soud vysloví, že se osvědčila. Jinak soud rozhodne, že pachatelka trest vykoná a o výkonu trestu může rozhodnout během zkušební doby.¹⁸⁴ Vyslovil-li soud, že se pachatelka osvědčila, pak se na ni hledí, jako by nebyla odsouzena.

6.2 Ochranná opatření

Ochranná opatření jsou samostatným druhem trestních sankcí. Jsou ukládány za trestný čin, nebo čin jinak trestný soudem jako prostředek státního donucení. Pachatelce trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, nebo činu jinak trestného lze uložit pouze ochranné opatření ochranného léčení a zabezpečovací detence.

6.2.1 Ochranné léčení

Ochranné léčení ukládá soud s cílem terapeuticky působit na osoby, které se dopustily trestného činu, či činu jinak trestného. Smyslem ochranného léčení je zajištění ochrany společnosti před takovými členy společnosti, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný. Soud uloží pachatelce ochranné léčení obligatorně ve třech případech, a to tehdy, pokud byla pachatelka v době spáchání trestného činu nepřičetná a její pobyt na svobodě je nebezpečný. Spáchala-li trestný čin dle § 142 TZ ve stavu nezaviněné zmenšené přičetnosti za současného uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, tedy trestu nižšího než tři roky. Případně se ho dopustila ve stavu nezaviněné zmenšené přičetnosti nebo v nezaviněném stavu vyvolaném duševní poruchou za současného upuštění od potrestání.¹⁸⁵ Soud může pachatelce uložit ochranné léčení také fakultativně, dopustila-li se pachatelka trestného činu ve stavu vyvolaném duševní poruchou, ten může i nemusí dosahovat intenzity zmenšené přičetnosti, nebo zneužívá-li návykovou látkou a spáchala trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním.¹⁸⁶

Jestliže soud rozhodne o ochranném léčení, musí stanovit způsob jeho výkonu, a to buď formou ambulantní, nebo ústavní. Při formě ambulantní je pachatelka ponechána na svobodě

---

¹⁸² § 48 odst. 4, § 85 odst. 2 TZ.

¹⁸³ § 50, § 86 odst. 1 TZ.

¹⁸⁴ § 86 odst. 1 TZ.

¹⁸⁵ DRAŠTÍK, Antonín. In DRAŠTÍK: *Trestní zákonik...*, s. 696 (§ 99 TZ).

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 697.

a dochází do zdravotnického zařízení na sezení, kde je jí poskytována ambulantní péče. Ústavní forma léčení probíhá v ústavu poskytujícím ústavní péči. Pokud je ochranné léčení uloženo vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, pak se s jeho výkonem započne po nástupu pachatelky do výkonu trestu, ale není-li to možné, lze ústavní léčení vykonat ještě před nástupem. Stejně tak je možné započít s výkonem ambulantního ochranného léčení. Jestliže se z nějakého důvodu léčení během výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nevykonalo, pak se s jeho výkonem započne až po ukončení výkonu trestu odnětí svobody. Ochranné léčení trvá, vyžaduje-li to jeho účel, nejdéle dva roky.¹⁸⁷

6.2.2 Zabezpečovací detence

Jedná se o léčebné působení na osoby, které mohou být vlivem své duševní choroby nebezpečné sobě, svému okolí i celé společnosti. Na rozdíl od ochranného léčení je zabezpečovací detence charakteristická intenzivnější ostrahou, neboť je určena pro extrémně nebezpečné osoby. Soud ji může uložit pouze pachateli zločinu nebo činu jinak trestného, který by byl v případě přičetnosti pachatele zločinem. Zabezpečovací detence se proto vykonává v ústavu pro výkon detence se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými a jinými programy.¹⁸⁸ Zabezpečovací detence trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud každých dvanáct měsíců přezkoumá, zda trvají důvody jejího dalšího pokračování. V případě, že pominou před započtím jejího výkonu důvody, pro které byla uložena, soud od jejího výkonu upustí. Stejně tak může být zabezpečovací detence soudem změněna na ochranné léčení, jsou-li pro to splněny zákonné podmínky.

Zabezpečovací detenci uloží soud pachatelce obligatorně ve dvou případech, a to tehdy, pokud byla v době spáchání trestného činu nepřičetná, její pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatelku vedlo k dostatečné ochraně společnosti, nebo pokud pachatelka spáchala trestný vraždu novorozeného dítěte matkou ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud dospěje k závěru, že lze upustit od potrestání, neboť zabezpečovací detence zajistí nápravu pachatelky a ochranu společnosti lépe než trest.

Fakultativně může soud uložit pachatelce zabezpečovací detenci tehdy, jestliže spáchala trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou ve stavu vyvolaném duševní poruchou a je-li její pobyt na svobodě nebezpečný, nebo se oddává zneužívání návykové látky a opětovně

---

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 698-699.

¹⁸⁸ § 100 odst. 4 TZ.

spáchala trestný čin pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním a byla za něj odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dva roky.¹⁸⁹

---

¹⁸⁹ § 100 TZ.

7 Komparace se zahraniční právní úpravou

7.1 Německo

Trestní zákoník Spolkové republiky Německo obsahoval úpravu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou až do 1. dubna roku 1998, kdy bylo toto ustanovení prostřednictvím reformy trestního zákoníku zrušeno. Tato privilegovaná skutková podstata byla upravena v § 217 s tím, že matka, která zabila své nemanželské dítě během porodu nebo hned po něm, byla odsouzena k trestu odnětí svobody ve výši minimálně tří let, kdy v méně závažných případech mohla být odsouzena k trestu odnětí svobody v délce trvání od šesti měsíců do pěti let.¹⁹⁰ Subjektem tohoto trestného činu mohla být pouze matka novorozeného dítěte, a to pouze matka svobodná, kdy subjektivní stránka mohla spočívat jak v jejím konání, tak v opomenutí, přičemž byl vyžadován úmysl. Co se týče objektivní stránky, tak jejím fakultativním znakem byla také doba spáchání trestného činu, a to při porodu nebo po něm. Rozdíl oproti české právní úpravě spočíval v předmětu útoku, neboť tím mohlo být pouze novorozené nemanželské dítě. Ačkoliv právní úprava výslovně psychický stav matky nezmiňovala, byla tato skutková podstata privilegována z důvodu psychického rozpoložení matky při porodu nebo hned po něm, kdy toto psychické rozpoložení bylo způsobeno porodem nemanželského dítěte. Mírněji tedy byla trestána pouze svobodná matka, nikoliv matka vdaná, která pokud zavraždila dítě během porodu či po něm, byla trestně odpovědná dle § 212 upravujícího trestný čin zabití. Je zarážející, že až do roku 1998 činil německý zákonodárce rozdíl mezi manželskými a nemanželskými dětmi, zatímco u nás se od této koncepce upustilo již v roce 1918. Mám za to, že toto pojetí vycházelo z křesťanských hodnot, které byly a stále jsou v německé společnosti hluboce zakořeněny. Avšak každá společnost se vyvíjí, což si zřejmě uvědomil i německý zákonodárce, od této koncepce upustil a předmětné ustanovení zrušil. Podle mého názoru by však stačilo, pokud by z právní úpravy tohoto trestného činu vypustil označení novorozeného dítěte jako nemanželského dítěte. Ale uvědomuji si, že tím by popřel koncepci tohoto trestného činu, neboť účelem ustanovení bylo privilegovat pouze jednání svobodných pachatelek. Nyní účinný trestní zákoník kvalifikuje usmrcení novorozence matkou jako trestný čin zabití dle § 212, za který může být pachatelce uložen trest odnětí svobody od pěti let, ve zvlášť těžkých případech je ukládán trest na doživotí, případně jako

---

¹⁹⁰ SOYKA, Michael. *Wenn Frauen töten: Psychiatrische Annäherung an das Phänomen weiblicher Gewalt : mit 2 Tabellen*. Stuttgart: New York: Schattauer, 2005, s. 79.

trestný čin méně těžkého případu zabití dle § 213, za nějž může být pachatelce uložen trest odnětí svobody v délce trvání od jednoho do deseti let.

7.2 Polsko

Polský trestní kodex¹⁹¹ upravuje trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou v článku 149 s tím, že matka, která zabije dítě při porodu vlivem jeho průběhu, bude odsouzena k trestu odnětí svobody v délce trvání od tří měsíců do pěti let. Polská právní úprava se liší zejména v době spáchání tohoto činu, neboť zákon hovoří pouze o zabití dítěte při porodu vlivem jeho průběhu, aniž by zákonodárce zohlednil dobu po porodu. Usmrtí-li tedy pachatelka novorozené dítě po porodu, pak bude trestně odpovědná podle článku 148 § 4, který upravuje zabití člověka vlivem silného rozrušení způsobeného ospravedlnitelnými okolnostmi, kdy jí za tento trestný čin bude uložen trest v rozmezí od jednoho roku do deseti let. Toto považuji za problematické, neboť tímto způsobem bude žena, která usmrtí svého novorozence po porodu, ačkoliv tak učiní vlivem průběhu porodu, trestána mnohem přísněji než žena, která tak učiní při porodu.

---

¹⁹¹ Polský trestní kodex z roku 1997 (Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553).

Závěr

Diplomová práce se zabývá právní úpravou trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou a poukazuje na nedostatky hmotněprávní úpravy a s tím související výkladové a aplikační problémy.

Nejprve jsem se zabývala historií trestní úpravy na území České republiky od 20. století. Věnovala jsem se postupnému vývoji pojetí tohoto trestného činu a jeho nejpodstatnějším změnám. Vymezila jsem účinnou trestní úpravu tohoto trestného činu a zmínila koncepci ochrany života v LZPS, která je pro výklad a vymezení skutkové podstaty klíčová.

Následně jsem vymezila skutkovou podstatu trestného činu se všemi jejími znaky. Ačkoliv je trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou oproti jiným trestným činům proti životu a zdraví páchan pouze ojediněle, nepochybně má v účinné právní úpravě své nezastupitelné místo. Neztotožňuji se proto s názory, aby byla tato skutková podstata z důvodu své nadbytečnosti z TZ vypuštěna a jednání pachatele pak bylo kvalifikováno jako trestný čin zabití dle § 141 TZ. Naopak souhlasím s rozhodnutím zákonodárce, kterým doslovně přejal skutkovou podstatu tohoto trestného činu, ačkoliv tento krok v důvodové zprávě k účinnému TZ příliš neodůvodnil. Stejně tak schvaluji pojetí této skutkové podstaty jako skutkové podstaty privilegované, kdy úmyslem zákonodárce bylo nepochybně pachatelku chránit a s ohledem na její psychické rozpoložení ji oproti pachatelům jiných trestných činů proti životu a zdraví poskytnout určitou výhodu spočívající v mírnějším potrestání jejího jednání. Ráda bych se však pozastavila nad označením tohoto trestného činu. S ohledem na jeho zařazení ve zvláštní části TZ za trestný čin zabití, který je také privilegovanou skutkovou podstatou k trestnému činu vraždy, a jehož subjektivní stránka obsahuje také znak spočívající v určitém psychickém rozpoložení pachatele, mám za to, že by bylo vhodné změnit název trestného činu vražda novorozeného dítěte matkou. Změna názvu spočívající v záměně pojmu „vražda“ za pojem „zabití“ by jistě přispěla k přehlednosti zvláštní části TZ, kdy by bylo možné již na první pohled odlišit trestné činy proti životu a zdraví vyžadující naplnění specifického znaku spočívajícího v duševním rozpoložení pachatele. Nevidím důvod, proč tak zákonodárce neučinil již v okamžiku vzniku účinného TZ, kdy s ohledem na konstrukci nové privilegované skutkové podstaty zabití, jejíž označení se liší právě z důvodu specifického znaku spočívajícím v psychickém rozpoložení pachatele, nezměnil také název trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Jako problematické jsem shledala vymezení objektu tohoto trestného činu. Objektem v tomto případě rozumíme lidský život, konkrétně život novorozeného dítěte. Stanovení konkrétního okamžiku, od kterého se plod stává novorozeným dítětem, je však velmi

komplikovanou otázkou, čemuž nasvědčují četné diskuze odborníků na předmětné téma. Avšak pravdou je, že tyto diskuze probíhají pouze na teoretické úrovni, neboť k vraždám novorozenců dochází ze strany pachatelek pouze po porodu, kdy již není žádných pochyb o tom, že se jedná o novorozené dítě a nikoliv plod. Postupnou analýzou jednotlivých předpisů jak veřejného, tak soukromého práva, jsem došla k závěru, že okamžikem, od kterého se plod stává novorozeným dítětem a který je z právního hlediska nutné považovat za počátek porodu, je okamžik narození dítěte, tedy konečná fáze druhé doby porodní. Je tak potřeba mít na paměti, že okamžik počátku porodu z hlediska medicínského se nepřekrývá s okamžikem počátku porodu z hlediska právního. Mám však za to, že by ze strany zákonodárce měl být okamžik transformace plodu v novorozené dítě přesně vymezen, aby se tak předešlo možným výkladovým a aplikačním problémům, které může nejednotný přístup k této problematice vyvolat. Co se týče objektivní stránky trestného činu, pak ta spočívá v usmrcení novorozeného dítěte, a to jak aktivním, tak pasivním jednáním pachatelky. Soustředila jsem se zejména na hmotný předmět útoku, tedy novorozené dítě, kdy jsem se zabývala možnými důsledky při spáchání tohoto činu vůči nezpůsobilému předmětu útoku, či při omylu v předmětu útoku. Neopominula jsem také dobu spáchání činu, která je obligatorním znakem objektivní stránky tohoto trestného činu. Jelikož jsem se okamžiku počátku porodu věnovala již při vymezení objektu, pak jsem se zabývala pouze definováním doby bezprostředně po porodu, kdy tato trvá tak dlouho, jak trvá rozrušení způsobené porodem. Při vymezení subjektu trestného činu jsem se zaobírala nejen přímým pachatelstvím pachatelky, ale také rozličnými formami jejího účastenství a účastenství jiných osob a s tím související trestní kvalifikací. V případě subjektivní stránky jsem poukázala na problematiku prokazování mimořádného psychického stavu pachatelky. Mnozí mají mylně za to, že se jedná o otázku psychologickou, avšak znak rozrušení způsobený porodem je otázkou právní, a proto nelze závěr o jeho přítomnosti v době spáchání trestného činu, učinit pouze na základě znaleckého posudku.

Dále jsem uvedla nejdůležitější důkazní prostředky, které, ačkoliv se jedná o instituty procesní povahy, velice úzce souvisí s vymezením jednotlivých znaků skutkové podstaty. Soustředila jsem se zejména na znalecké posudky, zejména znalců z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, neboť pouze ti jsou kompetentní učinit závěr o příčině smrti novorozeného dítěte, a také skutečnosti, zda se vůbec jednalo o dítě novorozené. Určení novorozence spadá do oblasti medicíny, a proto jsem si problematiku tohoto dokazování jako laik netroufala podrobit jakémoliv kritice. Pozastavila jsem se však u schopnosti mimoděložního života novorozence, která má vliv na to, zda a jak dlouho mohl novorozenec žít v důsledku

vrozených vad či chorob. Tato otázka je podstatná z toho důvodu, že pokud se prokáže neschopnost mimoděložního života novorozence, může být pachatelka beztrestná. Mám za to, že při určování této schopnosti je potřeba vycházet z přílohy vyhlášky o Listu o prohlídce zemřelého, zohledňující možnosti medicíny udržet naživu i novorozené dítě velmi nízké porodní hmotnosti. Neopominula jsem ani znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví gynekologie a porodnictví, který tvoří podklad pro rozhodnutí, zda se pachatelka v době spáchání trestného činu nacházela ve stavu rozrušení způsobeném porodem. Mám však za to, že by měl být vždy vypracován znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, protože psychický stav pachatelky může být mnohdy zapříčiněn duševní chorobou, neboť výskyt duševních chorob v souvislosti s těhotenstvím či porodem není ničím výjimečným.

V další části jsem se věnovala trestní odpovědnosti pachatelky, a to zejména s ohledem na problematiku přičetnosti, kdy jsem se zaměřila na možné důsledky nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti pachatelky.

Následně jsem uvedla možné způsoby sankcionování pachatelky, ale také ochranná opatření, která je možné uložit nepřičetné či zmenšeně přičetné pachatelce.

V poslední části, která obsahuje komparaci se zahraničními právními úpravami, jsem se zabývala právní úpravou tohoto trestného činu v Německu a Polsku. Poukázala jsem na jednotlivé odlišnosti a v případě Německa také na zcela odlišný úmysl zákonodárce.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 928 s.

CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část, zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016. 976 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. 848 s.

KVAPILOVÁ, Helena, DOGOŠI, Michal. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 248 s.

MALÝ, Karel. *Práva městská Království českého: edice s komentářem*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2013. 783 s.

MARIEB, Elaine Nicpon, MALLATT, Jon. *Anatomie lidského těla*. 1. vydání. Brno: CP Books, 2005. 863 s.

SOYKA, Michael. *Wenn Frauen toten: Psychiatrische Annäherung an das Phänomen weiblicher Gewalt : mit 2 Tabellen*. Stuttgart: New York: Schattauer, 2005. 165 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1052 s.

ŠTEFAN, Jiří, HLADÍK, Jiří a kol. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy*. 1. vydání. Praha: Grada Publishig, a.s., 2012. 448 s.

ŠTEFAN, Jiří, MACH, Jan. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2005. 264 s.

TAUCHEN, Jaromír, SCHELLE, Karel a kol. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, s.r.o., 2015. 403 s.

TESAŘ, Jaromír. *Soudní lékařství*. 3. vydání. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n.p., 1985. 800 s.

TINKOVÁ, Daniela. *Hřích, zločin, šílenství v čase odkouzlování světa*. 1. vydání. Praha: Argo, 2004. 413 s.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 66 s.

VOREL, František. *Soudní lékařství*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o., 1999. 606 s.

Komentáře

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář. I díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1490 s.

KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 1441 s.

ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákon: komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 1980 s.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 2150 s.

ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 3632 s.

WAGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 931 s.

Příspěvky ve sborníku

KUČERA, Jiří. Význam znaleckých posudků a formulace otázek v případech vražd novorozenců dětmi matkami. *Kriminalistický sborník*. Praha: Ředitelství služby kriminální policie: Ústředna kriminální policie Policejního prezidia ČR: Ministerstvo vnitra ČR, 2003, roč. 47, č. 4, s. 31.

TICHÝ, Jiří. Poporodní psychózy. *Kriminalistický sborník*. Praha: Ředitelství služby kriminální policie: Ústředna kriminální policie Policejního prezidia ČR: Ministerstvo vnitra ČR, 1980, roč. 24, č. 7, str. 391–394.

Právní předpisy

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. ledna 1927.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 68/1957 Sb. účinném ke dni 1. ledna 1957.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 účinném ke dni 1. dubna 2009.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., jako součást ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky (vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů.

Polský trestní kodex z roku 1997 (Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553).

Návrhy právních předpisů, důvodové zprávy a související dokumenty

Ministerstvo spravedlnosti. *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I., Osnovy. II., Odůvodnění osnov.* Praha: Státní tiskárna, 1926. 215 s.

Ministerstvo spravedlnosti. *Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon z roku 1937.* Praha: Státní tiskárna, 1937. 431 s.

Vláda ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)*.

Odborné články v časopisech

CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Iura novit curia. Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 5, s. 19-20.

DOLENSKÝ, Adolf. *Momentum partus. Trestní právo*, 1998, roč. 3, č. 3, s. 6-7.

KUČERA, Jiří. *Quis novit momentum partus (nativitatis)? Zdravotnictví a právo*, 1999, roč. 3, č. 12, s. 10-12.

KUČERA, Jiří. *Motivace vražd novorozeneých dětí matkami. Trestní právo*, 2003, roč. 8, č. 7-8, s. 16-20.

KUČERA, Jiří. *Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeneého dítěte matkou. Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 5, s. 139-144.

KUČERA, Jiří. *Motivace vražd novorozeneých dětí matkami. Trestní právo*, 2003, roč. 8, č. 7-8, s. 16-20.

MITLÖHNER, Miroslav. *Čas jako významná právní skutečnost: k trestnosti vraždy novorozeneého dítěte matkou. Bulletin advokacie*, 2000, roč. 7, č. 1, s. 44-45.

VALIŠOVÁ, Vladana. *K trestnému činu vraždy novorozeneého dítěte matkou. Bulletin advokacie*, 2000, roč. 7, č. 4, s. 66.

Judikatura

Nález Ústavního soudu, ze dne 26. března 1999, sp. zn. II. ÚS 301/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. února 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01.

Nález Ústavního soudu ze dne 5. března 2010, sp. zn. III. ÚS 1624/09.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. června 2014, sp. zn. IV. ÚS 787/13.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 1986, sp. zn. Ntd 246/86.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2003, sp. zn. 7 Tdo 156/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. června 2008, sp. zn. 8 Tdo 118/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. května 2014, sp. zn. 7 Tdo 571/2014-18.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2015, sp. zn. 4 Tdo 702/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 1974, sp. zn. 7 To 45/73.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. července 1991, sp. zn. 1 Tzf 6/91.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu dne 5. února 1935, sp. zn. Zm I 1178/34.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 2/1987-10 Bulletin Nejvyššího soudu ČR.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 31. října 1985, sp. zn. Tpjf 24/85.

Rozhodnutí č. 32/72. Dostupné z: FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015

Rozhodnutí č. B 2/1986-26. Dostupné z: FREMR, Robert. In DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář. I díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 848 (§ 140 trestního zákoníku).

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. července 2003, sp. zn. 5 To 74/2003.

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 11. března 1953, sp. zn. 8 To 13/53.

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá právní úpravou trestného činu vražda novorozeného dítěte matkou. Tato práce se zaměřuje zejména na nedostatky právní úpravy a jejich možné řešení.

Cílem práce je zejména zhodnotit právní úpravu tohoto trestného činu s ohledem na judikaturu soudů, která v průběhu let značně přispěla ke specifikaci jednotlivých znaků skutkové podstaty. V první kapitole se věnuji historii právní úpravy tohoto trestného činu, kdy znalost historického vývoje považuji za nezbytnou z důvodu porozumění koncepci účinné právní úpravy. V další části práce se zabývám jednotlivými znaky skutkové podstaty. V souvislosti s jejich vymezením pak zmiňuji judikaturu soudů a zohledňuji názory jiných autorů. V kapitole čtvrté se věnuji dokazování, které, ačkoliv je institutem procesní povahy, hraje při zkoumání naplnění jednotlivých znaků tohoto trestného činu stěžejní roli. V kapitole páté se zabývám trestní odpovědností matky, a to konkrétně její přičetností a možnému promlčení trestní odpovědnosti. V kapitole šesté se věnuji možným sankcím, a to jak trestům, tak ochranným opatřením. Poslední kapitola pak obsahuje srovnání se zahraniční právní úpravou, a to právní úpravou německou a polskou.

Dospěla jsem k závěru, že je nezbytné, aby byl zákonodárcem vymezen okamžik, od nějž se plod stává novorozeným dítětem. Mám za to, že tímto okamžikem je druhá doba porodní, konkrétně okamžik narození. Nečinnost zákonodárce ve vztahu k tomuto problému by mohla vést ke značným interpretačním a aplikačním problémům. Jelikož obsahuje skutková podstata tohoto trestného činu specifický znak spočívající v rozrušení způsobeném porodem, mělo by ze strany zákonodárce dojít ke změně názvu tohoto trestného činu. Z tohoto důvodu se mi jeví jako vhodnější označit tento trestný čin jako trestný čin zabití novorozeného dítěte matkou.

Summary

The final thesis deals with the enactment of the crime the murder of a newborn child by its mother. I especially focused on defects of this enactment and their possible solutions.

The aim of this work is to evaluate the enactment of this crime considering to the case law, which over the years have greatly contributed to the specification of the individual features of the facts of the crime. In the first chapter I deal with the history of the enactment of this crime. I consider the knowledge of the historical development necessary to understand the effective enactment. In the next part of the work I deal with the individual features of the facts of the crime. In this context, I mention also the case law of the courts and I take into account the opinions of other authors. In the fourth chapter I deal with the evidence, that although it is an institution of a procedural nature, I find it important to define the individual features of the facts of the crime. In the fifth chapter I deal with the criminal capacity of the mother, concretely with her sanity and limitation of her criminal capacity. The sixth chapter deals with sanctions, both punishments and protective measures. The last chapter contains comparison with foreign enactment, concretely with enactment in Germany and Poland.

Finally, I arrived to a conclusion that it is necessary to define a moment at which the fetus becomes a newborn baby. It seems to me that this moment is a second-stage of birth, concretely the moment of birth. Enactor's inaction in relation to this issue could lead to considerable interpretation and application problems. Because of the specific feature of the facts of the crime consisting in distress after birth, enactor should change the title of this crime. For this reason, it seems to me more appropriate to term this crime as a crime of homicide the newborn child by its mother.

Klíčová slova

Novorozené dítě, porod, při porodu, bezprostředně po porodu, vražda novorozeného dítěte matkou, rozrušení způsobené porodem

Keywords

Newborn child, birth, at birth, immediately after birth, murder of a newborn child by its mother, distress after birth